

Асади репресій

Сирія як фактор послаблення росії

» стор. 2

Сімейна сирна симфонія

Чотири роки тому родина Лідії та Олександра Корсунів покинула роботу в престижній міжнародній компанії й зайнялася фермерством, у якому досягла чималих успіхів

» стор. 8—9

75 літ випробувань

Небезпристрасні нотатки з ювілейного концерту Анатолія Паламаренка

» стор. 10

Україна молода

Середа, 11 грудня 2024 року

№50 (6014)

Учорашні курси
НБУ:
1\$ = 41,298 грн
1€ = 43,994 грн

Дума до ЮНЕСКО довела

Кобзарство і писанки внесені до охоронних списків світової нематеріальної культурної спадщини

» стор. 2

Національні візерунки українських писанок. Кожен мотив має своє значення.
Фото - msc.gov.ua.

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на наступний рік

стор. 5

Василь Жованик
кобзар, військовослужбовець ЗСУ

«Право на самобутність і свободу, а також визнання культурних надбань не видають чи скасовують емським чи іншими указами. Як свідчить епічна спадщина, їх виборюють».

СВІТ

Асади репресій

Сирія як фактор послаблення росії

Людмила СТРИГУН

У Сирії, після успішного наступу опозиційних сил і швидкого захоплення ними влади, тамтешній диктатор Асад з родиною втік до росії. Водночас опозиція оприлюднює свідчення кривавих злочинів попередньої влади. Тільки один приклад: біля Дамаска знайдено підземну в'язницю на кілька поверхів, у якій утримують політичних в'язнів.

Нагадаємо, що Башар Асад прийшов до влади в 2000 році, коли помер його батько Хафез, який правив країною 29 років. Надії на те, що Асад-молодший відмовиться від «залізного кулака» і не успадкує репресивну політичну структуру, не виправдалися. Асад увійшов в історію як людина, яка жорстоко придушила мирні протести проти свого режиму в 2011 році, й це призвело до громадянської війни. Убитими вважаються понад пів мільйона людей, ще шість мільйонів стали біженцями.

Як зазначає «Радіо «Свобода», для москви втручання в громадянську війну в Сирії в 2015 році стало доказом того, що вона відновила свій статус глобальної держави. Але нинішнє падіння уряду президента Башара аль-Асада, ключового союзника москви, загрожує завдати серйозного удару великодержавним амбіціям росії.

За словами Філіпа Сміта, експерта з Близького Сходу, в Сирії розташовані два великі військові об'єкти росії — авіабаза в Хмеймімі та військово-морська база в Тартусі. Остання є єдиною тепловодною військово-морською базою росії й забезпечує москві вихід до Середземного моря. Ці бази росія використовує, щоб спроектувати свою могутність як у східному Середземномор'ї, так і на ширшому Близькому Сході.

Сирійська кампанія москви почалася через рік після її вторгнення до українського Криму й на Донбас. І це стало способом кинути виклик Сполученим Штатам, НАТО та Заходу в цілому.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року Сирія стала більшим активом для Москви. Потім почалось поступове падіння російських військових активів у Сирії, яке призвело в тому числі й до поразки уряду Асада.

Як наголошує Аарон Зелін, старший науковий співробітник Вашингтонського інституту, росія просто не має в своєму розпорядженні вогневої потужності, щоб захистити свої активи в Сирії. Експерт каже: «Важливо пам'ятати, що росія зараз у значно виснажливішій війні в Україні, особливо в порівнянні з тим часом, коли вони вперше увійшли в Сирію в 2015 році». Швидше за все, росія заплатить величезну ціну за свою невдачу в Сирії. А падіння Асада стане «серйозним ударом по претензіях росії залишитися глобальною державою з військовим впливом за кордоном».

Щодо того, як ці події зможуть вплинути на ситуацію в Україні, народний депутат Олександр Мережко, голова Комітету з питань зовнішньої політики, припускає, що нинішні події в Сирії здатні підігравати успіхам Сил оборони України. Будь-яка військова допомога режиму Асада з боку росії здатна відволікати певні ресурси від фронту в Україні.

«Асад упав. Так завжди було і буде з усіма диктаторами, які роблять ставку на путіна. Він завжди зраджує тих, хто на нього покладається», — прокоментував міністр закордонних справ Андрій Сибіга. Також українське МЗС заявило, що готове в майбутньому відновити відносини з Сирією.

Новообраний президент США Дональд Трамп уранці 8 грудня заявив, що росія «втратила будь-який інтерес» до Сирії через Україну.

«Зараз росіяни втікають із Сирії, але це не значить, що вони не спробують знов сіяти смерть там», — сказав президент України Володимир Зеленський. Він згадав про вплив росії на Грузію, намагання впливати на Молдову, багаторічну присутність росія в Сирії та російський слід в Африці — з метою дестабілізації. ■

Лариса САЛІМОНОВИЧ

Наші військові у День Збройних сил отримали першу партію ракет-дронів із промовистою назвою «Пекло». Ці БпЛА можуть набирати швидкість до 700 кілометрів за годину і мають таку ж цифру дальності ураження. Унікальний безпілотник не раз випробовували в бою і вже запустили в серійне виробництво. За своїми технічними характеристиками нова розробка ближча до ракет, аніж до дронів, проте коштує набагато дешевше.

До речі, влаштувати справжнісіньке пекло рашистам та їхнім прихвостням можна й за допомогою звичайної вибухівки, встановленої партизанами в автомобілі. Саме так днями вирушив на концерт до кобзона начальник Оленівської колонії дпр сергій євсюков.

Як повідомив у фейсбуці командир бригади «Азов» Денис Прокопенко, саме цей покидьок був причетний до катування і масової страти українських полонених у в'язниці, якою керу-

НА ФРОНТІ

Горіти їм у «Пеклі»

Серійно виробляють безпілотники, які більше схожі на далекобійні ракети

вав. «Ми ніколи і нікому не пробачимо підле вбивство 53 наших побратимів в Оленівці, — запевнив командир. — Противник не зміг перемогти їх на полі бою, і все, на що виявився здатен, — підірвати беззбройних людей уві сні. Відплата буде не миттєвою. Проте вона невідвротна».

У свою чергу СБУ повідомила про епічний бій операторів групи морських дронів Sea Baby, які були атаковані рашистськими вертольотами, літаками і патрульними катерами «Раптор». Армада московитих розраховувала на легке полювання, аби потім похизуватися в мережах своєю майстерністю. Але натомість отримала повну ганьбу, оскільки наш «Морський

Малюк» влаштував їм чергове пекло.

«На новітніх Sea Baby були встановлені великокаліберні кулемети з балістичними програмами автоматичного наведення та автозахоплення цілей, — повідомила пресслужба СБУ. — Перехоплений російський радіообмін свідчить, що на бортах вертольотів є вбиті та поранені. Самі ж вертольоти отримали значні пошкодження і тепер потребують капітального ремонту».

Також дрони СБУ вразили баржу, котра перевозила військово-техніку та обладнання для ремонту Кримського мосту, який окупанти досі безуспішно намагаються привести до ладу після минулих підривів української спецслужби.

Ситуація на лінії

фронту залишається невтішною. Після нищівного провалу в Сирії кремлівські головорізи остаточно зосередилися на захопленні української території і женуть на смерть нескінченні загони орків. Особливо активно окупанти просуваються в районі Покровська, перейшовши від піших штурмів до штурмових дій на автотранспорті.

«Росіяни окупували населений пункт Шевченко, а також Новотроїцьке, — повідомив лейтенант ЗСУ з позивним Алекс. — Невелика частина населеного пункту в сирій зоні, але чисто через те, що там «кіл-зона» для окупантів, бо наших там немає. Якщо так піде і далі, то між окупантами і Покровськом залишиться кілька полів». ■

Валентина САМЧЕНКО

На початку грудня відразу дві українські культурні практики потрапили до списків охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО: кобзарсько-лірницька традиція і писанкарство. Сталося це на представницькій багатолюдній 19-й сесії Міжурядового комітету ЮНЕСКО, яка відбулася у столиці Парагваю.

До включення до Реєстру належних практик з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО «Програми з охорони кобзарсько-лірницької традиції» йшли семимильними кроками з 2022 року. Бо після повномасштабного нападу росії представники Кобзарських цехів — такі діють у Києві, Харкові та Львові — зрозуміли, що знову нависла велика загроза фізичного винищення і так нечисельних носіїв старосвітського виконавського мистецтва, унікальних інструментів і цілої філософії кобзарства.

Вже у другій половині 2022-го традицію внесли до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. А наступного року Україна подала заявку до ЮНЕСКО.

Представляв українську кобзарсько-лірницьку традицію на сесії міжнародної організації відомий кобзар, військовослужбовець, народний артист України Тарас Компаніченко. Він зазначив: «Це визнання — велика Перемога! Це триумф української культури, українського духу!».

«Визнання ЮНЕСКО для нас — це перш за все можливість розповісти сьогодні на весь світ про Україну, про нашу незнищену пісню, культуру, спадщину, про нашу боротьбу за власну державу, про наше споконвічне прагнення волі. Бо кожна дума — це оспівування лицарського козацького чину, кожна кобзарська псалма — це історія про силу віри і духу!» — прокоментував лірник Олександр Санін, братчик Кобзарського цеху, режисер фільмів «Поводир», «Мамай», «Довбуш».

Реалізували всі необхідні номі-

НАЦІЯ

Дума до ЮНЕСКО довела

Кобзарство і писанки внесені до охоронних списків світової нематеріальної культурної спадщини

Тарас Компаніченко із сертифікатом визнання кобзарства.
Фото з fb-сторінки Bandura forum.

наційні процеси і завдання у стислі терміни, на високому рівні, зазначив продюсер номінації Андрій Різоль, голова правління асоціації «Дивись українське!».

Також номінацію «Писанка: українська традиція і мистецтво оздоблення яєць» внесено до Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства, в якому до цього було 611 елементів. Це просування, яке успішно фіналізувалося, розпочалося ще у 2017 році.

Раніше до Репрезентативного списку нематеріальної культурної

спадщини ЮНЕСКО було включено «Петриківський декоративний живопис як феномен української орнаментальної народної творчості» — в 2013 році, «Традицію Косівської мальованої кераміки» — в 2019 році, «Орнек — кримськотатарський орнамент та знання про нього» — у 2021. У рік початку повномасштабної війни до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, що потребує термінової охорони, увійшла культура приготування українського борщу. ■

■ ДО СВЯТА

Берегти, шанувати, популяризувати

«Територія Різдва» представляє виконавців

Тетяна РУДЕНКО

Команда «Територія А» записала різдвяний альбом під гаслом «Дух нескорених». До альбому увійшли 12 треків і два бонус-треки. Серед них добре відомі «Щедрик», «Спи, Ісусе, спи», «Ой сивая зозуленька», «Ой хто-хто Миколая любить», а також менш відомі пісні, які майже не виконують останнього часу.

«Територія Різдва» повертає в активне життя повстанську версію «Нова радість стала», старовинні «Радуй, Земле! Коляда їде», «Ой рано-рано та й загадано всім на війну». Кожна пісня — національний скарб України, акцентує ініціаторка і натхненниця проекту Анжеліка Рудницька.

Співають у проєкті переважно дуети. «Було ризиковано поєднувати у дуети дуже різних людей, але такі експерименти завжди цікаві. І в цьому теж є трішечки дива, якого нам усім не вистачає в житті», — каже Анжеліка Рудницька.

Ім'я виконавця «Щедрика» команда поки тримає в таємниці.

Лідер гурту «ВВ» Олег Скрипка співає з Оксаною Рубаняк — поетесою, яка нині є командиркою взводу ЗСУ. Парамедикinja Юлія Паєвська, яка пережила погоню, складе компанію лідеру гурту «ТІК» Віктору Бронюку, що займається волонтерством. А парамедикinja Юлія «Куба» Сідорова співає з народним артистом Павлом Зібровим.

Два чоловічі голоси линутимуть зі співом Анжеліки Рудницької: Дмитра Козацького, героя «Азовсталі», військовослужбовця і фотографа, та Дмитра Лазука — поета-військовослужбовця. Ще дует: Христина Панасюк — співачка, авторка пісень, нині захисниця, та Іван Маруніч — лідер гурту Karta svitu, майстер мемів, автор суперхіта «Пес Патрон».

Долучені також Катя Бойко — лідерка гурту «Е.К.А.» і солістка ансам-

Військовослужбовець Олександр Скрибін й актори Національного театру імені Івана Франка. Фото надане організаторами.

блю Прикордонної служби України, та співак Михайло Панчишин (Ptashkin) — співак, ветеран, який воював під Бахмутом. Співак і композитор Влад Дарвін заспіває з Маргаритою Мелешко — солісткою ансамблю ЗСУ.

Творчі зусилля міксують разом співачка Оксана Муха та Артем Полежака — поет, який воював у Сребрянському лісі, у Кліщівці під Бахмутом, а нині служить у «Культурному десанті». Лідер гурту «Тінь Сонця» Сергій Василюк, нині захисник, представлятиме музичну композицію разом із хором Ансамблю Національної гвардії України.

Ще одна родзинка проєкту — композиція за участі акторів Національного театру імені Івана Франка. Долучаються: Наталія Сумська — народна артистка України, Катерина Артеменко — акторка і композиторка, Сусанна Карпенко — фольклористка і хормейстер театру, Євген Нищук — народний артист України, учасник боїв на Київ-

щині, Миколаївщині, Херсонщині. А з ними — скрипаль і військовослужбовець Олександр Скрибін, який воює з 2014 року.

За традицією будуть і спільні пісні: музичний символ «Території Різдва» — пісня «Дай щастя всім» та повстанська версія «Нова радість стала», записана у Косівському районі фольклористом і волонтером Валерієм Гладунцем. Вже втретє проєкт створюється за підтримки Українського культурного фонду.

«Місія нашого різдвяного проєкту — берегти, шанувати, популяризувати українську нематеріальну спадщину. Наповнювати її сучасним звучанням, голосами сьогоденних зірок і героїв. Закохувати в українську культуру людей по всьому світові. Нести світло у найстрашніші часи. І дякувати тим, завдяки кому ми досі бачимо і відчуваємо це світло. «Територія Різдва. Дух нескорених» — це наша рефлексія на час, в якому ми живемо», — каже Анжеліка Рудницька. ■

Валентина ГРИГОРЕНКО

■ ЧАС «Т»

ГРА ідентичності

Міжнародне журі назвало кращі українські театральні вистави

Церемонія нагородження VI Всеукраїнського фестивалю-премії ГРА відбулася в Києві у залі камерної сцени Національного театру імені Івана Франка. Шість нагород отримали львівські театри, по чотири — харківські та київські театри, одну — івано-франківський театр. Найбільше статуеток серед фіналістів забрала вистава «Кортес» Київського театру «Золоті ворота».

Організатором ГРА незмінно є Національна спілка театральних діячів України. На церемонії нагородження голова спілки Богдан Струтинський зазначив: «Сьогодні український театр говорить про свою затребуваність і важливість аншлагами в глядацьких залах. Хочу подякувати за хорошу роботу експертній раді фестивалю, членам міжнародного журі та команді НСТДУ, усім театрам, які брали участь у цьогорічній ГРА, та Національному театру імені Івана Франка за те, що церемонія нагородження вже вдруге відбувається на його сцені. Окрема подяка нашим захисникам і захисницям, завдяки яким ми можемо нині працювати і організувати фестиваль».

Визначали лауреатів члени міжнародного журі: асо-

ційована професорка факультету польської мови Ягеллонського університету, очільниця Дослідницького центру локальних культур Ева Валь (Польща); дипломований мистецтво — та театрознавець, художній керівник театру Black Vox в Осло, мультижанровий композитор Йорген Кнудсен (Норвегія); естонський театральний критик та журналіст, головний редактор вебпорталу оборонних новин balticsentinel.eu, співавтор та ведучий подкасту про театральне мистецтво Teatrivaht на культурному порталі ERR Мееліс Ойдалу (Естонія); виконавча директорка Nordic Drama Corner, працювала гастрольною менеджеркою, продюсеркою та проєктною координаторкою у сфері перформативних мистецтв Гінріікка Ліндквіст (Фінляндія).

«Це був неочікувано цікавий, довгий та по-своєму непростий театральний фестиваль. Український театр над-

звичайно розмаїтий, у тому числі у своїй експериментальності. Він демонструє дуже чітку внутрішню свободу, яка приводить до важливих результатів», — зазначив Мееліс Ойдалу.

«Мені було дуже цікаво побачити багатолітність українського театру, на які теми він сьогодні говорить, якими засобами і які емоції викликає. Дякую за цю можливість, за цей досвід. Побачене надихає», — додала Гінріікка Ліндквіст.

Міністр культури і стратегічних комунікацій Микола Точицький акцентував, що важливою сьогодні є демонстрація того, як культура об'єднує нас задля нашої стійкості й збереження ідентичності. А театр своєю чергою доносить найважливіше.

Нагадаємо, на адресу організатора цьогоріч надійшло 85 заявок від 58 театрів з 18 міст України. Експертна рада — 10 українських фахівців — спочатку сформувала лонгліст із 35 вистав, а

потім шортліст із 14 вистав. У фіналі брали участь 13 театральних колективів з Києва, Львова, Харкова, Одеси та Івано-Франківська.

Найкращою драматичною виставою стали «Вороги. Історія любові» (Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької). Найкраща камерна вистава — «Кортес» (Київський академічний театр «Золоті ворота»). Найкраща вистава для дітей — «Жираф Монс» (Харківський академічний театр ляльок імені Віктора Афанасьєва).

Як найкраща музична вистава у жанрі опери/оперети/музикли отримали нагороду «Тигролови» (Київський національний академічний театр оперети). Як найкраща танцювальна вистава — «Тіні забутих предків» (Львівський національний академічний театр опери та балету імені Соломії Крушельницької). Ще нагороджені «Веселка на Салтівці» Харківського альтернативного театру «Нафта» і «Доця» Національного академічного театру імені Марії Заньковецької. Відзнаку журі «За краще використання простору для сценічної оповіді» отримала вистава «Дяди» Івано-Франківського драматичного театру імені Івана Франка. ■

■ ФЕСТ

«Вавилон'13» у Парижі

Більше половини глядачів українського кіно — французи та іноземці з Франції

Юлія ШИПУНОВА
Франція

У Парижі завершився другий сезон показів документального кіно українських режисерів. Babylon Villeneuve — франко-український культурний проєкт, що реалізується кінематографістами Babylon'13 у партнерстві з Maison Ukrainienne та Union des Ukrainiens de France. Його мета — поширювати українське кіно та мистецтво серед франкомовної аудиторії, розповісти правду про Україну європейцям та зміцнювати культурну дипломатію між Україною та Францією.

Протягом року відбулося шість спеціальних кінопоказів об'єднання Babylon'13, яке вже понад 10 років знімає короткометражні та повнометражні стрічки про становлення в Україні громадянського суспільства та боротьбу українців за незалежність. Формат фестивалю дозволив не лише побачити на екрані сучасне життя українців, а й поспілкуватися з режисерами.

Керівник франко-українського проєкту Максим Бондаренко ділиться враженнями від фінального в цьому сезоні фільму. Ним став «Кілометр» режисерки Ганни Тихої. Головний герой фільму — відеооператор Роман Любий. Чоловік приєднався до частини аеророзвідки. Він має завдання картувати пересування ворога та допомагати тим, хто потрапив у біду; тим людям, які перебувають в окупації без можливості евакуюватися.

Максим Бондаренко каже: «Це був останній показ сезону-2024. За рік ми провели 6 показів. Цей став гідним, насиченим і повним емоцій закриттям року. Не кажучи про емоційну складову річниці Голодомору і зростання сучасних загроз із боку Росії, яка продовжує вбивати українців. Я думаю, нам вдалося передати ці емоції і публіці, понад 50% якої становили французи та іноземці з Франції, решта — українці».

На початку проєкту в 2023 році відсоток французів становив не більше 20-30%. «До нас ходять люди з кіноіндустрії, митці, банкіри, кухарі, бухгалтери, бізнесці, представники громадських організацій, інтелектуали, представники державних установ, журналісти. Думаю, саме завдяки такій різноманітності аудиторії нам вдалося створити проєкт, про який знають і в якому нам завжди вдається збирати повні зали глядачів, — деталізує Максим Бондаренко. — Цього разу мали гарні відгуки щодо виставки фотографій зі зйомок Вавилон'13, у якій ми трохи відійшли від традиційного підходу і зробили формат, де люди могли взяти фотку бекстейджа чи дві, чи три — і тим самим задонатити. Як завжди, всі вільні донати з квитків теж пішли в скарбничку».

У фінальному показі вдалося зібрати 1 тис. євро з квитків та донатів на фотографії. Всі вони підуть на закупівлю дронів або обладнання для них (батареї, передавачі тощо). Найбільшу цікавість за цей сезон (судячи з відгуків глядачів) викликав альманах короткометражок Repartir a Zero. Вони розповідають про зруйновані будинки та долі людей. Були дуже сильні емоції від фільму про наслідки підризу росіянами Каховської ГЕС «Я — Хата».

Організатори фестивалю переконані: залученість аудиторії, позитивні фідбеки і важливість меседжу, який ми несемо французам, неперервна нищівна війна росіян проти України не лишають нам вибору, окрім як безупинно боротися. На даному етапі починається пошук фінансування для продовження діяльності. ■

ГАРЯЧА ТОЧКА

«Грузинська мрія» б'є до крові

Україна пробуджує світ від російського мороку

Тетяна ПАРХОМЧУК

Третій тиждень протестів у Грузії. Перший осінній раунд протистояння почався в жовтні з недовіри до результатів виборів. А далі, мов кляп у рот, було проголошено про зміну політичного вибору країни. До речі, саме так сталося і в Україні в 2013 році. І тепер грузини вийшли на вуличні протести ще й проти зупинки перемовин про вступ до ЄС.

Грузинська поліція обирала чимдалі жорсткішу тактику для розгону мітингів. Поліцейські застосовували водомети та сльозогінний газ, намагаючись розігнати нічні мітинги, та били без розбору десятки протестувальників, чимало з котрих кидають у відповідь феєрверки й продовжують будувати барикади на центральному бульварі в столиці Тбілісі.

Упізнаваний зашморг на шії
вельюбною Грузії

У середині листопада опозиція Грузії ухвалила рішення тимчасово зупинити протести. Організатори запропонували учасникам мітингу відпочити й розробити новий план.

Один із лідерів «Коаліції за зміну» Зураб Джапарідзе заявив, що грузинська опозиція вирішила взяти невелику кількаденну паузу та створити новий план дій. За словами Джапарідзе, уряд змінив свою стратегію і не перешкоджає перекриттю однієї зі стратегічних вулиць Тбілісі — Мелікішвілі. Мовляв, це втрапило початковий сенс, тому вже ні на що не впливає.

Нагадаємо, на парламентських виборах у Грузії більшість голосів знову набрала проросійська партія «Грузинська мрія», яка при владі вже 12 років. Таким чином правляча партія зберегла контроль над парламентом завдяки суперечливому результату виборів 26 жовтня, котрі чимало аналітиків розглядали як референдум щодо устремлень Грузії в ЄС.

Щоправда, опозиція, президентка Грузії Саломе Зурабішвілі та незалежні спостерігачі не визнали результатів виборів, звинувативши правлячу партію у фальшуванні голосування з допомогою росії для збереження при владі дружньої москві «Грузинської мрії».

Протести проти результатів виборів стали ще лютішими та вийшли за межі Тбілісі після того, як «Грузинська мрія» ухвалила рішення призупинити переговори про вступ до ЄС, щонайменше до 2028 року. Про це в листопаді повідомив прем'єр Грузії Іраклія Кобахідзе. Так само, як у 2013 році зробив прем'єр-міністр України Микола Азаров.

Заява Іраклія Кобахідзе прозвучала у відповідь на резолюцію Європарламенту, яка назвала вибори невірними та несправедливими. Також у ній ідеться і про те, що вибори стали ще одним проявом відходу Грузії від демократичних засад, за що правляча партія «Грузинська мрія» несе повну відповідальність.

За словами міжнародних спостерігачів, на виборах були помічені випадки насильства, підкупу та подвійного голосування, що спонукало декотрих законодавців ЄС вимагати повторного голосування грузинів.

«Кожна людина, котра

стоїть тут, бореться. Звісно, ми хочемо кращих зв'язків з Європою й зі Сполученими Штатами, і нам не потрібна росія. Це головна причина, через яку молоді люди стоять тут», — заявила іноземним ЗМІ одна з учасниць акції протесту Тамар Ахвледіамі.

Відгомін московських
дзвіниць

ЄС надав Грузії статус країни-кандидата у грудні 2023 року за умови, що вона виконає рекомендації блоку. Однак на початку 2024 року Брюссель призупинив цей процес після того, як влада провела в парламенті суперечливий закон про «іноземний вплив» — чимало розцінили його як удар по демократичних свободах.

«Грузинській мрії» закидають і те, що вона стає все більш авторитарною і схиляється в бік москви. Нещодавно партія провела закони, аналогічні до тих, котрі кремль успішно використовує для придушення свободи слова й самовираження на росії.

У бентежний час, коли грузинський народ вийшов на протест, аби захистити свої честь та гідність, бізнес замість підставити плече зрадливо купається у теплій ванні вигод, котрі принесла з москви «Грузинська мрія».

Президентка Грузії Саломе Зурабішвілі, відмовившись визнати результати виборів, оскаржила їх у Конституційному суді. Останній, до речі, відхилив її попередню апеляцію.

Зурабішвілі, на жаль, відіграє в основному церемоніальну роль. Проте вона закликала західних партнерів Грузії відреагувати на жорстокість поліції стосовно демонстрантів та рейдів опозиційних груп, вказуючи на надто сильний тиск правлячої партії, «котра веде країну в прірву».

Наразі понад 300 протестувальників затримано, більш ніж 100 отримали травми.

«Я висвітлював чимало протестів із 2002 року, однак на цей раз було очевидно, що ми, журналісти, — особлива мішень, — сказав у відеозверненні журналіст Гурам Рогава. — Було ясно, що вони спеціально нападають на представників ЗМІ. Це політика «Грузинської мрії». Уряд перебуває у такому стані, що з якоїсь причини інстинкт виживання диктує йому необхідність залякувати ЗМІ».

Річ у тім, що в момент,

коли Рогава вів пряму трансляцію з акції протесту, до нього підбіг омонівець і вдарив його по голові. У результаті нападу журналіст отримав перелом лицьових кісток.

Один із протестувальників, 22-річний Алексі Тіркія, був введений у стан штучної коми після того, як у нього, ймовірно, влучила капсула зі сльозогінним газом. Ця інформація розлетілась по світових ЗМІ.

Коли демонстрації в Грузії поширилися за межі столиці, до них як окрема динамічна верства населення приєдналися і студенти, які, до речі, були одним із найпотужніших загонів українського повстання 2013 року.

Водночас викликає подив поведінка грузинського бізнесу. Про його значну участь у протестному русі грузинські медіа не повідомляють. Бо особливо й немає про що. Однак це має своє пояснен-

тика-харизмата Міхо Саакашвілі.

До речі, лише на шостий день протестів до маніфестантів вийшла лідерка країни — президентка Грузії Саломе Зурабішвілі.

Орбана в Тбілісі засвістали

Після суперечливих парламентських виборів для переговорів із грузинською владою до Тбілісі приїжджав угорський прем'єр Віктор Орбан. Прибуття літака транслювали провладні грузинські телеканали, зокрема Imedi, який протитрував його як «прем'єра країни, що головує в ЄС».

У Тбілісі прем'єр-міністра Угорщини освістали й загуділи. На відео, опублікованому в телеграм-каналі грузинської журналістки Катерини Котрікадзе, чути, як присутні кричали Орбану «курва». Видання Paper Kartuli зазна-

лене на тлі розсекречення інформації, наданої спецслужбами, яка вказує на втручання росії у вибори».

Розвідувальні служби Румунії розсекретили документи, в яких детально описано, як вони стверджують, операцію масового впливу, проведену з-за кордону, з метою втручання в результати голосування.

Прем'єр-міністр Румунії Марчел Чолаку заявив, що рішення суду про скасування було «єдино правильним».

Уряд має встановити нову дату першого туру виборів, можливо, виборчий процес відновиться 22 грудня. Усі кандидати повинні знову подати заявки на участь в Центральному виборчому бюро.

За підсумками першого туру президентських виборів у Румунії лідером несподівано став (22,94%) незалежний кандидат Келін Джорджеску, який раніше входив до ультраправого «Альянсу за об'єднання румунів» (AUR) і критикував ЄС та НАТО.

Друге місце зайняла представниця ліберал-консерваторів з партії «Союз порятунку Румунії» Елена Ласконі (19,18%), відома своєю чіткою проукраїнською позицією. Під час президентських дебатів Ласконі беззапечно виступила проти ідеї відмови України від окупованих територій і зазначила, що це лише заохотить путіна до продовження агресії.

Вона довго працювала журналісткою, а в 2020 році була обрана мером міста Кимпулунга. На запитання щодо анулювання першого туру виборів Елена Ласконі заявила в ефірі Radio Romania Actualitati: «Давайте дозволимо румунам зробити свій, не нав'язаний кимось вибір».

За свідченнями оглядачів та даними екзитполу, Ласконі мала достатньо високі шанси виграти вибори, якби не втручання «потоїбчих» сил.

Вочевидь у світі відбувається прозріння. Щодо конкретної Грузії, то також цілком очевидно, що в цій країні люди піднялися, аби, як і українці, захистити свої честь і гідність. Ці якості характеру неможливо експортувати ні з Америки, ні з Європи та неможливо пробудити чи вживити штучно. ■

Румунія проти російського
впливу на свободу вибору

Проти російського сліду в імовірному фальшуванні нещодавніх виборів президента виступила й Румунія. Конституційний суд країни за два дні до другого туру скасував результати першого раунду президентських перегонів, на яких перше місце посів проросійський кандидат Келін Джорджеску.

«Виборчий процес розпочнеться з нуля, — повідомив український експерт з питань Румунії Сергій Герасимчук. — Причиною скасування стало те, що рішення було ухва-

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
учасник боротьби за Незалежність України

Лідери чотирьох держав, на території яких була розміщена ядерна зброя — США, Великої Британії, РФ та України, — 5 грудня 1994 року в Будапешті підписали документ під назвою «Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї». Ця міжнародна угода передбачала без'ядерний статус України.

176 шахтно-пускових установок

Після проголошення незалежності України й поділу між республіками спільного союзного майна нам дісталася вся зброя, що перебувала на території УРСР, у тому числі ядерна. У кількох областях у стані бойової готовності під землею (у 176 шахтно-пускових установках — ШПУ) стояли ракети з ядерними зарядами. Отримані у «спадок» від агресивного СРСР, вони були націлені на «ворожі» держави Європи — членів НАТО. Хоча смертоносна зброя загрожувала багатьом народам світу з території України, наша держава — формальна її власниця — була позбавлена можливості самотужки, на власний розсуд її використовувати. Управління нею, як і в попередні десятиріччя, здійснювала Москва. Тільки за наказом влади РФ, без згоди Києва, «українські» ракети могли стартувати з місць базування й летіти до запрограмованих цілей.

Згодом до Меморандуму приєдналися ще дві ядерні держави — Франція і Китай (КНР).

Найголовніші положення документа такі. Згідно з Меморандумом, США, РФ і Велика Британія взяли низку зобов'язань щодо України, зокрема:

- поважати незалежність, суверенітет і чинні кордони України;
- утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності й політичної незалежності України;
- жодна їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони, відповідно до Статуту ООН;
- утримуватися від економічного тиску, спрямованого на підкорення України своїм власним інтересам;
- домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні, якщо вона стане жертвою акту агресії чи об'єктом погрози агресією з використанням ядерної зброї;
- не застосовувати ядерну зброю проти України, крім випадку нападу (України) на них самих, їхніх підопічних територій, збройні сили, їхніх союзників;
- проводити консультації в разі ви-

ПІСЛЯМОВА

Гарантії безпеки на папері

Чи достатньо допомагають Україні інші держави через 30 років після підписання Будапештського меморандуму

Ракету СС-19 готують для навантаження на автомобільну транспортну платформу. Первомайськ, Миколаївська область. Березень 1994 року.
Фото Валерія МІЛОСЕРДОВА (pravda.com.ua).

Великої Британії стоять не лише під англійським текстом, а й під українським та російським, де записано відповідно «гарантії» та «гаранти».

Хоча цей документ не підлягає ратифікації (тому не став актом внутрішнього законодавства жодної з країн-підписантів), він є повноцінним міжнародним договором. Але що з того? Наявність меморандуму про гарантії безпеки України не стала перешкодою чи стримувальним чинником для РФ, яка вчинила агресію проти нашої держави з метою її ліквідації. Всю Україну ворог не спромігся захопити, але щонайменше 20% нашої національної території перебуває під московською окупацією.

Як діяли інші, дружні нам демокра-

сах нашої держави!? Не пояснює, чому оточив себе зрадниками табачниками та іншою антиукраїнською нечистю? Мовчить про касетний скандал і вбивство журналіста Гонгадзе.

Уже після широкомасштабного вторгнення в Україну піддав критиці свою зовнішню політику колишній президент США Клінтон. Він визнав особисту нечесність щодо України під час підписання Меморандуму. Сказав, що головним його завданням було якомога швидше роззброїти нашу державу. А не допомогти молодій Україні вистояти, подолати труднощі періоду переходу від тоталітаризму до демократії, від планової економіки до ринкової. Визнання помилки (насправді

— злочину) — це не каяття. Навіть не закликає до президентів США допомогти Україні не програти в нинішній оборонній, національно-визвольній війні.

Маємо констатувати: з 2022 року цивілізований світ повернувся до України обличчям і почав надавати нам всебічну допомогу (хоча в недостатніх обсягах) після того, як героїчні Збройні сили відбили перші удари ворога й, не маючи переваги, розбили агресора біля Києва і Харкова. Не дозволили кремлівській банді провести в нашій столиці парад «пабеди» своїх загарбників, убивць і мародерів.

Віримо у стійкість і перемогу України у справедливій оборонній війні! ■

Колишній президент Франції Франсуа Міттеран невдовзі після підписання Меморандуму сказав набагато молодшому за себе Леоніду Кучмі: «Синку, якби ж ти знав, як підло тебе обдурили в Будапешті!».

никнення ситуації, внаслідок якої постає питання стосовно цих зобов'язань.

Отже, Україна в обмін на гарантії безпеки «великих» держав повинна була у встановлені терміни видалити всю ядерну зброю зі своєї території. Видалення з України смертоносної зброї не передбачало її знищення. Всі ракети були передані до РФ. Це було зроблено в порівняно короткі терміни.

Маємо те, що маємо

Низка оглядачів вважають, що між англійським та українським варіантами тексту меморандуму існує суттєва різниця. В українському варіанті назва звучить як «Меморандум про гарантії безпеки...», в англійському — Memorandum on Security Assurances («безпекові запевнення»). Термін «запевнення» — не дипломатичний. Він не має чіткої конкретики. Тому смисловий зміст Будапештського меморандуму не має жодного механізму гарантування безпеки для України.

Хоча, з іншого боку, документ містить фразу «Підписано в чотирьох рівноавтентичних примірниках українською, англійською та російською мовами». А підписи президента США і прем'єр-міністра

тичні країни, передусім США та ВБ — гарантії безпеки України, — після підлого нападу Кремля на нашу державу? Адже їхні уряди знали про свої тридцятирічної давнини зобов'язання перед нами? До того ж при владі в них перебувають не брехливі босяки-кагебісти, як у московії, а джентльмени — люди добре освічені й моральні, пройняті духом високої західної культури. Вони зробили для України багато, але не все з того, що могли й зобов'язані були зробити. Особливо перед кремлівським вторгненням і в початковий період війни.

Дехто з західних політиків висловлювався про Меморандум та Україну правдиво і чесно. Переповідають, що колишній президент Франції Франсуа Міттеран невдовзі після підписання Меморандуму сказав набагато молодшому за себе Леоніду Кучмі: «Синку, якби ж ти знав, як підло тебе обдурили в Будапешті!». Але «червоний директор» був невігласом, таким і залишився. Сховавшись від війни в маєтку зятя-мільярдера аж на острові Сардинія, він періодично роздає поради, як діяти Україні в нинішніх умовах. Чому ж сам, коли був президентом, не діяв грамотно й патріотично в інтере-

ПЕРЕДПЛАТА-2025

Бойова газета героїчної нації

Поспішіть передплатити «Україну молоду» на наступний рік

«Україну молоду» у своїх відгуках і читачі — як зі столиці, так із глибинки, — і колеги-журналісти оцінюють як головну національну газету держави. Редакція «УМ» і надалі намагатиметься бути гідною такої високої оцінки і вашої уваги, шановні читачі.

Нині триває передплата на 2025 рік. Оформити передплату можна у відділеннях поштового зв'язку, в операційних залах поштамтів, у пунктах приймання передплати, на сайті ПАТ «Укрпошта» www.ukrposhta.ua, ДП «Преса» www.presa.ua, як за електронною версією Каталогу видань України «Преса поштою», так і за друкованим Каталогом видань «Преса поштою».

До наших постійних читачів ми традиційно звертаємося: якщо ви багато років передплачуєте «Україну молоду» — порадьте передплату і своїм родичам, друзям, сусідам, знайомим.

Передплатна вартість «України молодої» на 2025 рік:

- на місяць — 82 грн.,
- на квартал — 246 грн.,
- на півріччя — 492 грн.,
- до кінця року — 984 грн.,

Передплатний індекс — 60970

«Укрпошта» додатково за саму процедуру оформлення передплати бере 20 грн.

«Україну молоду» можна прочитати в усьому світі через партнерську мережу PressReader

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Кіровоградська область

■ НА ПРАВАХ РЕКЛАМИ

Модель у STEM-форматі

Юні конструктори створюють роботів, експериментують і проводять власні дослідження, пізнаючи основи ІТ-технологій

У Компаніївській громаді Кіровоградської області відкрили гурток, де діти можуть навчитися і самостійно запрограмувати, скласти і роздрукувати на 3D-принтері власні роботизовані моделі. Увесь процес, на перший погляд, нагадує гру з технологічно ускладненим дитячим конструктором. Але, незважаючи на візуальну легкість, ці заняття допомагають учням познайомитися з інтегрованою системою, що розкриває базові секрети ІТ-індустрії. Нині тут уже випустили першу групу юних винахідників, місця яких одразу зайняли новачки. STEM-клас із конструювання, робототехніки та 3D-моделювання громаді допомогла створити Програма USAID DOBRE, за участі якої тут продовжує розвиватися також сучасний молодіжний простір та інші проекти.

Творчість на цифровому полі

Бажання компаніївських школярів займатися у новому STEM-класі найточніше охарактеризувала директорка селищної комунальної установи «Центр культури та дозвілля» Катерина Даум. «Діти приходять і очима просять, аби їх теж записали до гуртка, — каже вона. — Зараз у нас дві групи віком від 12 до 14 років та 14-18 років, які займаються двічі на тиждень — у вівторок і четвер». Ті, хто мріє теж спробувати себе в ролі ІТ-конструктора, чекають своєї черги. Тривалість навчального курсу — 20 годин. Тобто близько трьох місяців.

Інноваційний проект Компаніївській громаді вдалося втілити у життя завдяки підтримці від компонента місцевого економічного розвитку Програми USAID DOBRE. STEM-клас був відкритий кілька місяців тому і став продовженням практики спільної реалізації ідей, що підтримуються більшістю місцевих жителів.

Упорядкували цифровий простір у колись суміжній кімнаті, яку відокремили спеціальною перегородкою. Коштом громади (йдеться про 88 тисяч гривень бюджетних коштів) у приміщенні зробили ремонт, провели систему освітлення, вставили пластикове вікно, придбали шафи. У свою чергу Програма USAID DOBRE передала сучасні меблі, інтерактивну панель, конструктори, ресурсні набори LEGO, 3D-принтери, потужні ноутбуки та інше обладнання на загальну суму понад один мільйон гривень. «Ця ініціатива для нас нова, — розповів заступник селищного голови з питань діяльності виконавчих органів ради Роман Снесарь. — Для дітей тут усе цікаво. Вони зараз усі сучасні, люблять гаджети, люблять програми, люблять користуватися програмним забезпеченням. Графік побудований так, що дві групи займаються одна за одною. Так, поки одні закінчують, інші вже стоять під дверима, бо не можуть дочекатися, аби скоріше потрапити на заняття».

Навчання у STEM-класі для всіх безкоштовне. Із новітніми технологіями учням допомагає розібратися кандидат технічних наук, доцент кафедри біокібернетики та аерокосмічної медицини столичного університету Дмитро Барановський. Уроки він проводить на волонтерських засадах.

Сертифікат юного конструктора

STEM-програми цікаві тим, що поєднують у собі науку, технологію, інженерію, програмування і технічну творчість. Для дітей це чудова нагода самостійно експериментувати з новими формами, розвиваючи логіку, фантазію, уяву і власну майстерність. Подібні навички допоможуть майбутнім «айтішникам» не лише обрати свій напрямок у багатогранній ІТ-індустрії, а й пізнавати «ази» майбутньої професії. «Гурток спрямований на підвищення ІТ-грамотності дітей та підлітків, — каже Роман Снесарь. — Також це дасть змогу визначитися із подальшим вибором професії. Ми ж усі знаємо, що майбутнє за інформаційними технологіями. Нам украй необхідні фахівці, які управляють дронами та володіють іншою комп'ютерною технікою».

Варіацій на тему «майбутня професія» тут дійсно чимало. За словами Дмитра Барановського, діти можуть, наприклад, створити робота з рукою-протезом і запрограмувати його на виконання певних функцій. Не виключено, що це вміння відкриє їм шлях до біологічної інженерії, яка набуває все більшої популярності. Водночас, сконструювавши робота — танцюриста або робота-прибиральника, можна всерйоз захопитися радіотехнікою. «Ми спочатку складаємо різні моделі, а потім «оживляємо» їх, — каже Дмитро. — Діти при цьому можуть скористатися стандартною програмою, а можуть вигадати для свого зразка спеціальні функції, самостійно проявивши творчість. Як правило, вони роблять щось своє. Фантазія в них працює навіть краще, ніж у мене».

Багато можливостей відкриває перед учнями класу і 3D-моделювання, за допомогою якого можна створювати будь-які віртуальні об'єкти, починаючи від архітектури та дизайну і закінчуючи персонажами для відеоігор або анімації. «Ми, зокрема, виготовляємо штампики для нанесення фарби, — каже викладач. — Вони певною мірою теж використовуються у творчому процесі».

За словами Катерини Даум, найчастіше діти моделюють у 3D-програмі якісь іграшки, брелоки, значки. Потім роздруковують на принтері і забирають із собою. «Був у нас невеличкий ярмарок, — каже вона. — То учні спочатку зробили презентацію для своїх батьків, а в підсумку потім продавали свої доробки».

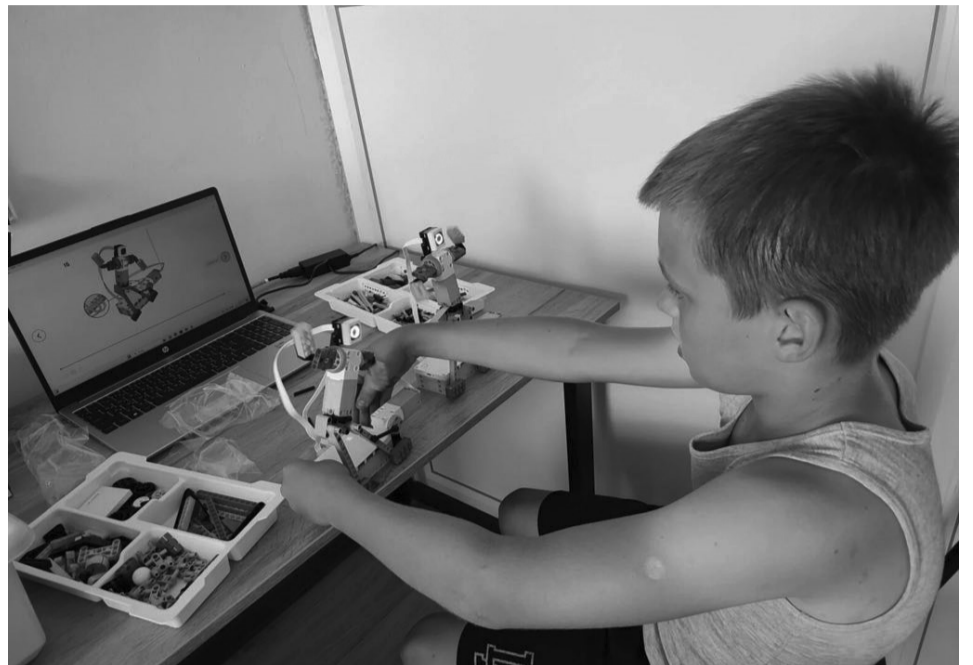
Перші випускники отримали сертифікати, які стимулюватимуть їх учитися далі. В принципі, вони могли б поглиблювати знання і в цьому гуртку, якби там з'явився ще й 3D-сканер. «Це було б добре для подальшого розвитку STEM-класу, — каже Дмитро. — Діти б не лише створювали моделі вручну, як зараз, а й щось відсканували та робили копії, відредагувавши їх. Найближчим часом я покажу їм, як це можна зробити за допомогою смартфона. Але якість тут буде не надто висока».

Є ідеї щодо розвитку цифрового простору і в Катерини Даум. На її думку, сюди варто закупити додаткові LEGO, оскільки сьогодні за стартові набори у класі садять по 8-9 осіб, у той час, коли бажано потрапити на урок значно більше. «Ми також зрозуміли, що нам потрібен ще один 3D-принтер із трюшки більшою матрицею, ніж є зараз, — каже вона. — Над цим варто працювати далі, оскільки діти просто в захваті від занять».

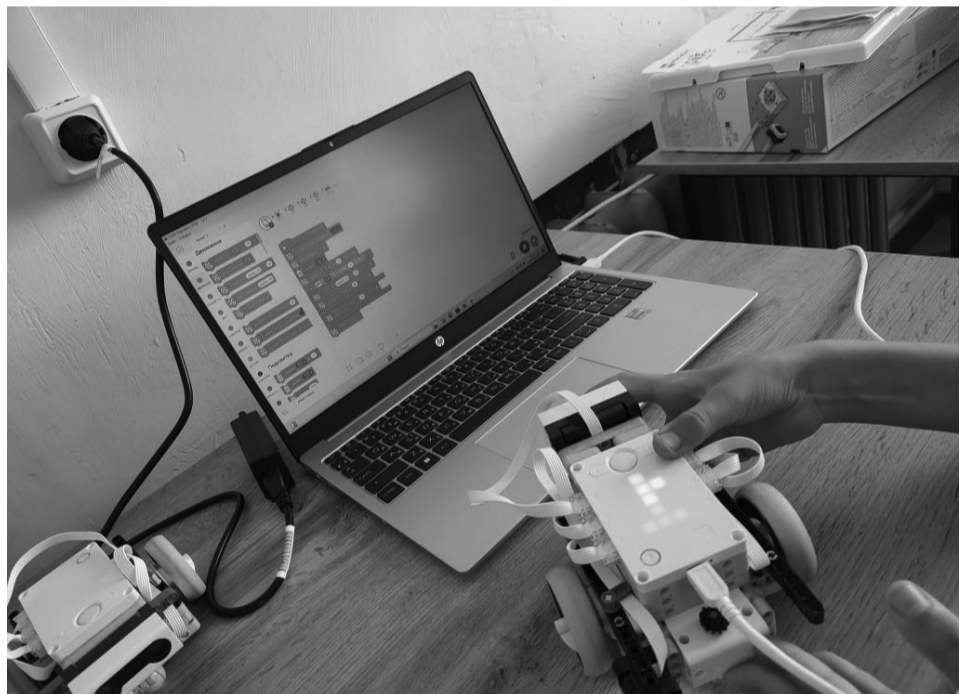
Звісно, будь-який проект потребує постійного розвитку. Але технічний рівень того обладнання, яке громада отримала від Програми USAID DOBRE, й зараз досить високий. Як повідомив Дмитро Барановський, навчаючись свого часу в Київському національному авіаційному університеті, про такі прилади він міг тільки мріяти. «Незважаючи на те, що комп'ютерні технології тоді вже почали активно впроваджуватися в життя, нам про них розповідали буквально «на пальцях», — запевняє він. — Сьогодні ж сучасне обладнання є і в університеті, і в гуртку. Причому воно сумісне. Це великий плюс».

Простір активної молоді

За шість років співпраці Компаніївська громада і Програма USAID DOBRE спільно реалізували чимало проектів, пов'язаних із комунальною сферою, безпекою, медициною, культурою, освітою. А останнім часом тут велику увагу приділяють дітям і молоді, створюючи умови для їх дозвілля і розвитку. Скажімо,

Діти стають у чергу, аби потрапити на заняття до STEM-класу. Мехайлюта Роман під час навчання.

Містечко оживляти роботів. Фото надані Компаніївською громадою.

ще до широкомасштабної війни в Компаніївці відкрили вуличний молодіжний простір, де виступають місцеві барди, організовують різні ігри, фестивалі, майстер-класи, демонструють кінофільми просто неба.

Аби впорядкувати цей майданчик, селищна рада поставила лави і провела світло, а Програма USAID DOBRE передала апаратуру, яку можна перевозити за потреби в інші місця. Завдяки технічній мобільності музично-акустичного обладнання працівники Центру культури та дозвілля разом із творчою молоддю тепер об'їжджають усі населені пункти, включаючи найвіддаленіші куточки громади. «Ми рухаємося від села до села з дитячими програмами, даруючи всім позитивні емоції, — каже пані Катерина. — Сьогодні це надзвичайно важливо, адже діти дуже страждають від війни. Влітку, наприклад, проводили казко-фести зі справжніми казковими героями. З обладнанням, яке тепер маємо, зробити це нескладно. Вкинули все в автобус і поїхали».

Цього року молодіжний простір значно розширився ще й завдяки приміщенню в Центрі культури та дозвілля. Кімнату площею 240 квадратних метрів поділили на три зони і обставили меблями та сучасною технікою. Новий проект тут називають майданчиком для обміну думками, ідеями, до-

свідом, а також місцем, де молоді люди зможуть реалізувати свої таланти, отримувати неформальну освіту, втілювати в життя волонтерські ініціативи. Одним із перших масштабних заходів, що тут недавно відбувся, став фестиваль української хустки. «Ми тільки завершили реалізацію проекту, — повідомив Роман Снесарь. — Зараз проводиться відповідна промоція. Цей задум належить винятково нашій молоді. Вони самостійно обговорювали всі деталі, брали участь у робочих групах».

Нещодавно в Компаніївській громаді також запрацювала молодіжна рада, а в листопаді депутати зголосилися ввести до штатного розкладу і посаду молодіжного працівника. Осилити всі організаційні проблеми молодим активістам допомагає ГО «Агенція сталого розвитку «Хмарочос», працюючи в межах проекту «Голос громади в місцевому самоврядуванні» Програми USAID DOBRE. ■

Матеріал підготовлений редакцією газети на замовлення Українського кризового медіа-центру та став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
письменник

Епіцентр страшного двобою

Гуляйполе — серце коле... Відлуння раннього дитинства — слова популярної серед молоді пісні «Як згадаю, серце коле: Гуляй-Поле, Гуляй-Поле!»... А виконували її у швидкому ритмі старшокласники з мого Заріччя. То був спонтанний антипартійний протест. Адже саме тоді, на початку 70-х років минулого століття, перший секретар ЦК КПУ Щербіцький улаштував укупі з КГБ гоніння на все наше рідне та звинувачував тисячі патріотів за «українській буржуазний націоналізм» згідно з політичними лекалами Кремля.

Коли я пишу ці рядки (кінець листопада 2024 р.), на моїй малій Батьківщині вирує війна. Без перебільшення — тут вирішується завтрашнє світу. Дрож проймає тіло, але це справді так. Я написав у Фейсбук: якщо впаде Гуляйполе, то впадуть Київ, Варшава, Берлін... Адже путін фактично виконує директиву компартії СРСР, чия газета «Правда» ще в 1938 році писала заголовком на всю сторінку: «Встановимо Червоний прапор над Лондоном, Берліном і Парижем!». Отже, нині вся Європа має давати відсіч агресору.

Моє рідне місто, що загубилося в глибоких українських степах (а дало планети на початку ХХ століття легендарного народного командарма, ватажка Селянського руху опору більшовикам — Батька Махна), волею обставин опинилося в епіцентрі страшного двобою добра і зла. Воно — на перехресті шляхів наступу ворога. Якщо орки прорвуться з Ізюма на Харківщині й Поліг на Запоріжжі, вони замкнуть кільце довкола сил ЗСУ на Донбасі, які протистоять бойовикам так званої ЛДНР іще з 2014 року. Тоді вслід за Маріуполем остаточно впаде Курохове і Покровськ. І ворог здобує те, чого хоче кремлівська погань, — сухопутний коридор до Криму або й до Одеси. Буде легко взяти промислові гіганти Запоріжжя та Дніпро, по якому нещодавно ворог ударив балістичною ракетою «Орешник»... Відріжуть усю Південно-Східну Україну. Отже, саме в районі Гуляйполя можна розірвати це ненависне кільце. В усіх штабах завмерли — витримає чи не витримає? Й ось радісна звістка: молодий боєць ЗСУ на день свого народження, шойно опанувавши ще радянський переносний зенітно-ракетний комплекс «Ігла», завалив на підступах до міста моєї юності аж три рашистські гелікоптери. Феноменально. Ніби сам Бог допомагає і ангели стали на сторожі... І тому міцні віра, що Гуляйполе орків не пропустить. І як тут не згадати крилатий вислів Батька Махна в 1919 році, коли Червона армія показала своє справжнє лице, лице загарбника і грабійника: «Якщо товариші большевики йдуть з Великої Росії на Україну допомогти нам у тяжкій боротьбі з контрреволюцією, ми повинні сказати їм: «Ласкаво просимо, дорогі друзі». Якщо ж вони йдуть сюди з метою монополізувати Україну, ми скажемо їм: «Руки геть!». За сто років суть Великої Росії не змінилася

ЛОКАЦІЯ НЕПОХИТНОСТІ

Рубікон «Гуляй-Поле»

Тут українські воїни, нащадки запорозьких козаків та боатчиків славного Махна, стирають окупантів на попіл

— вона йде сюди монополізувати Україну (денацифікувати, якщо слідувати путінському визначенню), а московська влада устократ дужче оточила себе «надзвичайками» (КГБ-ФСБ). До речі, саме командарм Махно запровадив у своїх військах паролі «паланиця» для виявлення агентів Москви. Ніяких спецперепусток, сказав на блокпосту «паланиця» — шаблю по голові!

Варто процитувати ідеолога комунізму Карла Маркса (як би ми не ставилися до нього тепер, але майже 200 років тому він вивів важливу тезу): «... провідна зірка російської політики — підкорити світ і правити в ньому — є й буде незмінною. Московський панславізм — це лише одна з форм московського загарбництва» («Викриття дипломатичної історії XVIII століття, 1856 р.»)

І ось знову моє Гуляйполе — в епіцентрі великої війни. І, погляньте ж, більшу частину Запорізької області, як уже відкрито пишуть незалежні ЗМІ, влада ганебно здала в перші дні вторгнення: фронт підкотився від Бердянська і Мелітополя до Поліг, Оріхова, Гуляйполя. Зауважу, що років 200 тому сюди прибули німецькі заводчики та заснували три машинобудівних заводи, великий млин і олійницю (соняшники тут вирощували з давніх-давен), проклали залізницю. Побудували пошту, лікарні, школи, банки. Налагодили торгівлю, згодом тут з'явилися мас-

Тут, під Гуляйполем, русофашисто щелепи й поламало.

лосоизавод (60 тонн сиру щомісяця), елеватори хлібопродуктів (100 тисяч тонн зерна), мережа сільгоспооперації, десятки кіноклубів, автобусне сполучення, телефонія та радіо... Все це тепер знищено російськими фашистами. І навіть найбільший в області культурно-спортивний комплекс «Сучасник», і церква московського патріархату, і краєзнавчий музей, і єдиний міст через річку Гайчур (на Донецьк), і — сотні приватних будинків мирних жителів. Якщо до вторгнення тут мешкало близько 20 тисяч людей, то нині залишилося кілька сотень... Ось що таке «руський мір» насправді на прикладі невеликого райцентру.

Та тут, під Гуляйполем, русофашисто щелепи й поламало. Бо там — мої мужні земляки, нащадки запорозьких козаків та братчиків славного Махна, стирають окупанта на попіл. Там — наша земля, наша любов, наші діти... І не лізьте сюди своїм свинячим рилом. А лізьте, бо кремлівські дебіли намислили вчинити тут «клевці», замкнувши оборонців Донбасу зовнішнім колом оточення по лінії Ізюм — Гуляйполе — Маріуполь. Але ті засрані верховоди не вчили історію: Гуляйполе ніколи ніким не було підкорене, отже — й не буде.

Наші танки сіють смерть серед окупантів.

«Свобода або смерть!» — код українців

Прикметно, що в ці напружені дні, коли путін утратив Сирію, але будь-що прагне реваншу на півдні України (зазіхання на те, щоб світ визнав захоплені ним Луганську, Донецьку, Запорізьку та Херсонську області України), доки президент США Трамп не пройшов інавгурацію і не має змоги до 20 січня 2025 року сповна дати по зубах міжнародному терористу, тільки українські воїни стримують цю агресію тоталітаризму супроти демократії і людських цінностей. У цьому зв'язку промовистим є коротке моє інтерв'ю з капітаном Збройних сил України з мого рідного Гуляйполя Петром Зозулю, який перше бой-

вою, як і теперішня політика верхівки України щодо звичайних громадян... Кидали патріотичні гасла в народ, а тим часом цей народ заради своїх меркантильних цілей і знищували в афганській м'ясорубці... І тоді, і тепер діти і родичі високопосадовців не були на лінії фронту, мародерство генералів у Радянській армії зашкалювало так само, як нині в нашій чи не нашій армії...

■ Ти брав конкретну участь у відсічі окупантів у районі Гуляйполя з 2022-го ... Назви побратимів, які героїчно себе проявили на полі бою.

— Їх десятки і сотні. Але поки що справжні прізвиська називати зарано, бо ворог усе відстежує. І я не хочу, аби постраждали рідні цих моїх

Роальду Хоффману, Нобелівському лауреату з хімії, вдалося залучити на підтримку України більше половини всіх нобелівців, що живуть у світі. Професор Корнельського університету (США) Хоффман у роки Голокосту разом із мамою та її братами ховався під дахом будинку українського вчителя Миколи Дюка у селі Унів Львівської області... Серед підписантів листа: американський професор Пітер Агре; американська вчена Френсіс Арнольд; нігерійський письменник Воле Шойнка; норвезька психологин Мей-Брітт Мозер...

«Росія прагла відібрати суверенітет, відібрати незалежність... Це не вдалося. Суть така. Ми не знаємо, як розгортатиметься решта цієї війни, але ми знаємо, що суверенна незалежна Україна існуватиме набагато довше, ніж ладімір Путін. І наша підтримка України сильнішатиме. Вона триватиме, поки ми не побачимо остаточно успіху». Ентоні БЛІНКЕН, Державний секретар США (15.04.22, CNN)

P.S. За три останні роки російські фашисти вбили в Україні майже 200 журналістів і письменників, які висвітлювали хід цієї війни. Серед них — Брент Ренауд (Нью-Йорк Таймс), П'єр Закшевський (Факс Невс), Віра Гримич (Радіо Свобода), Макс Левін (фотокор, Україна)...

А захоплення Запорізької АЕС (м. Енергодар) та постійний шантаж світової спільноти її підривом є найбільшою терористичною подією на планеті, але лідери G-7 і G-20 чомусь ніяково мовчать перед Москвою замість того, щоб негайно знищити цього маніяка путіна. Як вони це вчинили щодо Бен Ладена після атаки 2001 року на Всесвітній торговельний центр у Нью-Йорку. Чому? Боятися чи продалися дияволу. Між іншим, Запорізька АЕС є найбільшою в Європі. Якщо в 1986 році вибух одного енергоблока на Чорнобильській АЕС наробив стільки лиха, то Запорізька АЕС ушестеро страшніша потенційною загрозою — смертельні радіаційні потоки зметуть Туреччину і всі прилеглі до Чорного та Середземного моря держави, радіація дістане абсолютно всю Європу від Лісабона до Гельсінкі й Осло... ■

Світ і диявол

Нагадаю: 2022 року світові видання Washington Post, Wall Street Journal, NewYorkTimes, Guardian, Globeand Mail, Suddeutsche Zeitung, Haaretz опублікували листа 177 Нобелівських лауреатів на підтримку України з категоричним засудженням злочинної агресії Росії та вимогою зупинити війну проти України.. Професору

■ СВОЯ СПРАВА

сирна симфонія

Сімейний магазин працює без продавців.

Телички мають особливість — їх можна парувати сексованою спермою, що дозволяє планувати стать потомства. Фермери скористалися цим інноваційним методом, тож кожна первістка народила ще по теличці.

Та це ще не все. Представники німецької компанії Health, оглянувши умови утримання молочного поголів'я Корсунів, вирішили подарувати їм одразу 13 племінних «голштинок». Це взагалі виняток із винятків, бо проект компанії, по-перше, був спрямований на підтримку сімейних ферм Луганської та Донецької областей, а по-друге, ним було передбачено виділення учасникам програми лише по три корови.

«У зв'язку з широкомасштабною військовою проектом був поширений на тиліві області, тому ми скористалися шансом і написали заяву, — пригадує Лідія. — Побачивши наш корівник, техніку, чисту і вгодовану худобу, представники компанії спитали: «А тринадцять візьмете? Абсолютно безплатно...». Хіба ж ми могли відмовитись від такої пропозиції? У підсумку заплатили тільки за ветеринарні аналізи та за перевезення. Кожна з корівок уже була тільна»...

Отож, розширивши ферму майже до трьох десятків голів, Лідія взялася за втілення своєї мрії в життя. Найняла доярку, до роботи в сироварні запросила троюрідну сестру. За день жінки переробляють переважно на тверді й напівтверді сири середнього 300 літрів молока. Виготовують камамбер, п'ять видів качоти, моцарелу, беллер кнолле, зелений песто (із сухим часником), сири з білою і блакитною пліснявою, пряні кульки в банці... А також кілька видів масла. І цей асортимент постійно розширюється.

«У нас молоко стабільне, оскільки своє. Навіть тоді, коли корови випасаються на луках, воно лишається жирним, бо ми дотримуємось раціону годівлі, — розповідає Лідія. — Його якість підтверджує ветеринарна лабораторія в Дніпрі, куди ми щомісяця відправляємо зразки».

Лідія зізнається, що на перших порах їй було дуже прикро, що в рідному селі майже з 3 тисяч населення практично немає ринку збуту натуральної молочної продукції.

«У мене всього півтора десятка постійних покупців з Лазірок, — розповідає вона. — Більшість думають, певно,

що я можу дуже розбагатіти за їхній рахунок, тому ходять по молочні продукти в магазин. А я по понеділках разом зі своєю незмінною попутницею — чотирирічною донькою — вожу свою продукцію власним автомобілем за кілька десятків кілометрів у Пирятин, по середах — у Лубни й Засулля, по четвергах — у Новооржицьке й Вишневе. У мене все спаковане, на всіх сирах гарні етикетки з назвою й логотипом, який сама розробила, на кожне замовлення випишую чек. Слава Богу, люди все розкупують, залишки нема. Щоб купити масло, наприклад, треба встигнути записатися за тиждень».

Дуже хочу подякувати донечці Соломійці. Вона всім радить їсти сир, щоб молодіти. Особливо рекламує свій улюблений «Кавовий мачо».

У Лазірках, що в Європі

Щоб мати успіх у справі, мало було забезпечити сучасні умови утримання поголів'я. Треба ще так любити корів, як їх любить Лідія Корсун. Ця любов у неї з дитинства. Її мама працювала дояркою на фермі, й Ліда ледь не кожную вільну хвилину проводила там. Вона й зараз не ляже спати, поки не зайде в корівник, хай навіть опівночі, щоб поговорити з корівками, щось підчистити, підстелити і сказати кожній, що вона красуня.

На відміну від дружини, її чоловік Олександр небагатослівний. Лідія ним не нахвалиться. І це не звичайне вихвалляння, а глибока повага до нього як партнера по бізнесу і надійного супутника життя.

«Сашко навіть не питає, що мені потрібно, а бере і робить, — розповідає жінка. — Коли я зіпсувала нові кухонні меблі, він збудував сироварню поряд з корівником. У ній все обкладено кахлями, а столи зроблені з неіржавіючого металу. А тепер заклав фундамент нової, просторішої сироварні».

Коли я викинула пів сотні голівок дозрілого твердого сиру через погані умови зберігання, чоловік збудував сирний льох — з рукомийником і правильною вентиляцією. Згодом ми придбали туди холодильну установку, щоб мати постійну оптимальну температуру.

У корівнику встановив вичистку, яка працює в один бік — десь побачив, що так роблять на фермах у Нідерландах. Тепер інші фермери до нас приїжд-

ціальних листочках.

«У нас тут, як у Європі! — Лідія не приховує гордості за свою торгову точку. — Це дуже зручно, бо ні я, ні покупці не прив'язані до певного часу, і тут можна сховатися від негоди. Двері завжди відчинені, покупці самі тут хазяїнують. Я довіряю людям, вони — мені. В магазині стоять також два великі холодильники. Один — для молочної продукції, інший — для визрівання твердих сирів».

Коли з'являються крила за спиною, вона перестає боліти

Звісно, війна вплинула на бізнес молодих підприємців не найкращим чином. Найбільша проблема — постійні перебої зі світлом. Фермери придбали генератор і охолоджувач молока, щоб доставляти продукцію свіжою до споживачів. Це одразу ж підняло собівартість виробництва. До того ж, покупці у спеку стали замовляти молочні продукти невеликими порціями, бо домашні холодильники стояли здебільшого вимкненими.

«Цього літа вперше за чотири роки була просадка по доходах, — каже Лідія. — Зате я мала більше можливостей наварити сиру. Визріватимуть до Нового року. Однак замовлень на них уже так багато, що, боюсь, на всіх бажаючих не вистачить. На жаль, можливості нашої ферми обмежені, тому задовольнити зростаючий попит на продукцію фізично не можемо».

Водночас мені імпонує, що люди все частіше почали замовляти сирні сети на подарунок, навіть за кордон відправляють. Зараз працюю над розробкою дизайну дерев'яної коробочки з логотипом для таких наборів.

А за грошима ми не женемося. З початку широкомасштабної війни навіть знизили ціни на сири, хоча і закваски, і наповнювачі, і доставка здорожчали. Але ж зарплати у більшості людей не добавились. Сьогодні літр молока продаємо у найвіддаленіших від Лазірок Лубнах за 30 гривень, а в своєму селі — трилітрову банку за 70. Ціни на подарункові сети з чотирьох сирів стартують від 300 гривень. Зазвичай для аромату я вкладаю в коробку духмяні квіти. Пакування подарункових наборів — це такий творчий процес, від якого я просто кайфую й не беру за це жодної копійки».

Тим часом, попри труднощі воєнного часу, невтомна фермерка виношує іншу мрію — хоче запрошувати на ферму екскурсійні групи дітей і дорослих.

«Вчені довели, що корови лікують психологічні травми, заряджають енергією. Я це по собі знаю. Буває, так набігаюсь за день і вже вночі захожду в сарай до корівок. Вони лежать такі спокійні, з величезними очима. Я сідаю біля них і гладжу. Вони мене облизують, і так легко від того стає на душі...»

Мені сумно, якщо в моєму житті не відбувається нічого нового, — усміхається. — І якщо я чимось загорююсь, то можу й спати не лягати, доки не доб'юся результату. Коли щось виходить, відчуваю крила за спиною і зовсім не відчуваю того, що вона ніє»... ■

Соломійка — мамина помічниця.

Сир «Біла ніч».

жають переймати досвід.

Побудував ангар для зерна і ще один сінник, а взимку збирається зробити міст через нешироку річку Сліпорід, щоб стадо могло переходити на інший берег, де краєці пасовища».

Ще зайнявся вирощуванням свиней. У них особливе м'ясо і салоостійні покупці тепер мають можливість смакувати ще й якісною свининою.

Та найцікавішим видається магазин, збудований Олександром, адже вони вигодовані сироваткою. Лідині, у якому селяни можуть придбати молочну продукцію. Його особливість у тому, що в ньому нема продавців, а лише дві відеокамери. Кожен може взяти замовлену заздалегідь продукцію — масло, сир, молоко — й залишити за неї гроші, вкинувши у спеціальну скриньку. А якщо комусь бракує коштів чи більша сума, то ті залишають відповідні помітки на спе-

Великодня сирна паска. Фото надані Лідією Корсун.

■ БРАВО!

75 літ випробувань

Небезпристрасні нотатки з ювілейного концерту Анатолія Паламаренка

Ярослав РОМАНЮК

Наче сном явилась та кожна кома, а все через голос. Змушують повірити, що в світі немає ще одного Дніпра. Хіба ж ми пручаємось? Він нагадує нам, щоб не забути. А ті сучасні вогні менші за світло майстрового слова.

Він не давав нам перепочити. Не було секунди спокою, навіть коли його голос звучав тихіше. Забивався подих і тоді, коли він мовчав. Очі в багатьох намокли відразу. А в грудях — постійне очікування. Хоча й серце отримувало все більше, більше, більше, та не могло насититись. Я ж ніколи до цього своїм дитячим розумом не міг відчувати, що рядки, написані декілька століть тому, можуть не просто зачепити, а випалювати напаломом нерви. І я хотів на біс... Bravo! Зал Національної філармонії почув послання батька української нації у виконанні Анатолія Паламаренка.

Лунає дзвоник на перерву. Мимоволі мене займає питання: для кого вона призначена? Запалу Майстра вистачало, аби ще довго гріти душі глядачів. Тож зі здогадами, що ця перерва — лише поблажка для аудиторії, аби вона встигла осмислити побачене, пускаюся інтернетом у пошуках біографії митця. Вперше на велику сцену Анатолій Несторович вийшов у 8 років. А його творчий шлях триває вже понад

Запалу Майстра вистачало, аби ще довго гріти душі глядачів.
Фото Національної філармонії.

75 літ. Звання Майстра Слова він відстояв без усіляких сумнівів. Несподіванкою стало те, що йому раніше доводилося виступати у свинарниках, корівниках, словом, де тільки збиралися люди. Глянув декілька інтерв'ю, розкрив секрети його майстерності. Він каже, що музика — один з інгредієнтів успіху. Сьогодні ж його супроводжував маріупольський камерний оркестр «Ренесанс».

З мережі дізнаюся: оркестр існує вже понад 35 років. Начебто сухі слова, та варто усвідомити, що він продовжує ІС-НУВАТИ навіть після початку повномасштабного вторгнення кацапів, після окупації Маріуполя. Під керівництвом

засновника і диригента Василя Крячка колектив і далі веде активне концертне життя, виступаючи як в Україні, так і за кордоном.

Знову лунає дзвоник. У залі гасне світло, лише сцена підсвічується теплими, а ще трішки позаду — перемінними то синіми, то червоними вогниками. Відтак приміщення розширилось на десяток метрів. Чутно вкрадливі цютливі звуки музичних інструментів. Колони вбралися у коринфські капітелі.

Мистецтво має підносити, стверджував в одному з інтерв'ю Майстер Слова, та інколи було важко підвести й погляд. Навіть тоді, коли на сцені його ледь помітно. Сів-

Анатолій Паламаренко читав бойові рядки Шевченка у бронезилеті.
Фото з відкритих джерел.

ши з лівого боку сцени (для глядачів це правий бік), він доручив її власним учням. Вони презентували творіння українських класиків та народну творчість. Він уважно стежив за кожним рухом, за кожним словом, за всім, що жило на сцені. Водночас мовчки переживав усе це разом із вихованцями. Безмовно повторював кожне слово за ними. Прикушував губи в очікуванні результатів своєї праці й після тріумфував.

Талант же буває істинним тільки тоді, коли його постійно шліфують. Тоді, коли він постійно піддається новим випробуванням. Того ж вечора Анатолій Паламаренко пройшов чергову перевірку. Зробив навіть більше, адже, захистивши своє звання, він показав, що передав його у спадок новому поколінню.

Разом із ним насолоджувався й аудиторія. Я сидів у 5-му ряді, коли ж обертався назад, бачив обличчя, занімілі в подиві. У моментах,

особливо коли Анатолій Паламаренко читав Шевченка, чув схлипування. Хто знав текст, підігравав сцені, додаючи водночас гармонії та хаосу. Опісля кожного виступу зал беззаперечно визнавав здібності митця — з пошаною у долоні плескали всі.

Оголошено повітряну тривогу, поки що в області. Мало хто тягнувся за телефоном глянути, що там летить. Атмосфера в залі змінилася, хоч голоси артистів та ведучого залишалися впевненими. Розуміли, що тривога скоро буде і в Києві, а йти із залу ніхто не хотів. Звісно, її таки оголосили. Ведучий сповістив, що виступ переривається. Потім побачив наші очі, подумав трішки, і всі вирішили перейти в музичний салон, що на першому поверсі. Всі місця були зайняті, більше того, не вистачило й принесених стільців. Тож люди стояли купкою між рядами, аби ще хоч трішки насолодитися красою. ■

■ СТОЛИЦЯ

«Ковзанка» — про збереження стосунків у турбулентні часи

Театр «Золоті Ворота» покаже виставу про дорослішання дорослих за твором литовської письменниці Лаури Сінтії Черняускайте

Ганна ГОЛД

У Київському академічному театрі «Золоті Ворота» покажуть тонку психологічну виставу «Ковзанка», режисера Дмитра Леончика за твором литовської письменниці, журналістки, драматургині Лаури Сінтії Черняускайте. Жанр визначили як «хвилювання на одну дію». Прем'єра відбудеться 20-21 грудня.

За сюжетом, молоде подружжя Фелікс і Лючя переживає кризу — стосунки втрачають емоційний шал, видаються нудними. Одного дня Лючя розповідає Феліксу, що закохалася в іншого. Зізнання дружини ніби повертає чоловіка в минуле і змушує пригадати складну історію кохання батьків, які відчували справжній вир пристрасті, але зрештою мали прийняти розчарування та зраду. Досліджуючи своє ставлення до драми батька й матері, Фелікс починає розуміти: до цього моменту він не міг щиро любити й бути любленим, адже «доросле» кохання неможливе без прийняття і прощення.

Режисер Дмитро Леончик розповідає, що твір Лаури Сінтії Черняускайте відгукнувся йому саме зараз, оскільки багато українських родин роз'єднані через пов-

номасштабну війну. І щодалі людям, які раніше мали спільну унікальну історію, складніше знаходити порозуміння.

«Наша вистава — про випробування родинних стосунків у турбулентні часи. Якщо послугоуватись метафорами, на які багата п'єса, то ставимо про те, як двоє людей спершу утворюють своє унікальне «море» (з шаленими хвилями, глибиною), а згодом намагаються його зберегти — навіть у найскладніші часи, коли на їхньому «морі» настає «нудний штіль», — коментує режисер Дмитро Леончик.

Назва вистави має кілька значень — це й одна з ключових локацій, і метафора ставлення героїв до життя. «Ковзанка» — це натяк на постійний рух води, полярні стани серця людини. Жага — коли ти закипаєш і виділяється пара. Згодом пара трансформується в дощ, який створює море, а потім воно замерзає. Від того, що нам бракує жаги, ми знову розкатуємо свою ковзанку — перетворюємо лід на пару. І це безкінечна така історія», — каже Дмитро Леончик.

У виставі грають: Віталіна Біблів, Христя Люба, Артем Пльондер, Дар'я Пльондер, Інна Скорина-Калаба, Антон Соловей та запрошений актор — Юрій Кулініч (Малий драматичний театр).

У «Ковзанці» грають Віталіна Біблів і Антон Соловей.
Фото надані театром.

Твори Лаури Сінтії Черняускайте перекладені багатьма мовами, зокрема словенською, болгарською, українською, італійською, англійською. «Ковзанку» (в оригіналі — *Liuce siuozia* («Лючя ковзає»)) авторка написала на початку 2000-х. Окреслила в ній низку проблем і викликів у стосунках сучасної родини, як-то: емансипація жінки і як вона трансформує стосунки; відпові-

дальність за власний вибір і повага до вибору партнера/рки; скороминушість закоханості і свідомий підхід до збереження кохання; вплив стосунків з батьками на особисте життя людини.

2004 року драма стала переможницею берлінського театрального фестивалю Theatertreffen. Український переклад «Ковзанки» вийшов 2020 р. у видавництві Анетти Антоненко. ■

Марина КРИВДА

МАЙСТЕР

За апостолом правди і свободи

Скульптор Володимир Шолудько створив оригінальні зображення Уласа Самчука, Тараса Шевченка, Симона Петлюри

Свого часу, коли я відвідувала місто Рівне, мені дуже сподобався пам'ятник Уласові Самчуку. Він стоїть там на Театральній площі і дуже гарно вписаний у ландшафт. Уже пізніше вдалося познайомитись з автором цього монумента — заслуженим діячем мистецтва, народним художником України, лауреатом багатьох всеукраїнських конкурсів, скульптором, який працює в сфері монументального мистецтва, — Володимиром Шолудьком. А цього разу не могла не відвідати його виставку, що розмістилася в одному із залів Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва, де, власне, Володимир Борисович і передає свої знання і досвід майбутнім скульпторам.

Улас Самчук запрошує до розмови

Одразу привертає увагу фото досить незвичного пам'ятника — «Тарас Шевченко. Апостол правди і свободи». Це дипломна робота студента Академії образотворчого мистецтва та архітектури Володимира Шолудька, виконана ще далекого 1989 року. Тоді ця робота отримала дуже високу оцінку та була рекомендована Міністерством культури до встановлення в парку «Шевченківський гай» у Ковелі. Проте подію відклали на довгі 16 років, і лише 24 серпня 2005-го пам'ятник таки встановили.

Як зазначив пан Володимир, він хотів назвати його скульптуру — «Пророком». Але вчитель Василь Бородай (автор монумента Батьківщини-матері в Києві. — Авт.) підказав, мовляв, давай назвемо «Апостол правди і свободи». І це було влучно та й дуже сміливо як для тих часів, каже Володимир Борисович. До речі, поет Іван Драч сказав, побачивши пам'ятник: «З таким Шевченком можна боротися за Україну».

А ось у майстерні — і вже згадуваний пам'ятник Самчуку. До речі, здається, єдиний український письменник, який був зовсім близько до отримання Нобелівської премії. Його ще називали українським Гомером. Але обурені кадебісти написали тоді в Нобелівський комітет листа. І не сталося.

Тим часом пан Володимир починає розповідь. Каже, що лава, на якій сидить письменник, тримається на одній ніжці, іншою опорою є макенгош, кинутий на спинку сидіння. І це візуально сприймається як повноцінна лавка. До речі, задум був такий, щоб людина могла прийти, сісти і спілкуватися: Улас Самчук саме так і зображений — у позі людини, яка готова до розмови. Стосовно деталей, того ж макенгоша чи взуття, та й характерних рис героя, — дуже багато слухних порад авторові надав свого часу відомий релігієзнавець, історик Дмитро Степовик. Він був консультантом у багатьох роботах скульптора Шолудька, може, тому його роботи і є такими влучно витвореними, навіть у дрібних деталях.

— У Рівному щороку проходили літературні читання, а по закінченню всі збиралися біля пам'ятника Самчуку для спільного фото. І тоді Дмитро Власович завжди підкреслював, що цей пам'ятник створив його друг. Дуже йому вдячний і за дружбу, і за безцінні поради. Я загалом усе життя працюю на відновлення історичних постатей, а він був завжди натхненником і радником. Казав: старайся робити наших національних героїв краси-

Пам'ятник УПА «Борцям за Волю України» (1943—1947 рр.).
Фото з сайту kpru.gov.ua.

вими. Адже вони житимуть у віках. Тож намагаюсь виконувати його заповіт.

У Макарові та Флоренції

Багато цікавого дізнався Володимир Борисович від Степовика і під час виготовлення пам'ятника Дмитрію Ростовському. Народився Данило Туптало (справжнє ім'я) в Макарові, що під Києвом, де й встановлено цей пам'ятник. Варто зазначити, що Дмитрій був єдиною особою, яку канонізувала російська церква впродовж XVIII століття. І якщо зрадника Прокоповича Петро перший прийняв одразу, то до Дмитрія Ростовського ставився дуже насторожено, за ним увесь час стежили. Прожив проповідник лише 56 років. Перебуваючи далеко від України, він дуже багато розповідав про неї своєму послухнику. Про це пан Володимир дізнався, знову ж, від Степовика, що також допомогло у створенні образу.

Цікавлюся у Володимира Борисовича, чи не постраждав його пам'ятник, адже на Київщині, й зокрема в Макарові, 2022 року точилися запеклі бої. Каже, що вцілів, а от стела на в'їзді в місто (теж його робота) дуже сильно поцінена осколками. Хоча композиція й вистояла. Міст поруч розбито, а вона стоїть. «Побувавши в бою, мої роботи вистояли, — підкреслює автор, — вистойть і Україна». Загалом у Макарові є чотири пам'ятники цього скульптора.

Якщо ж говорити про Київ, то всі, мабуть, бачили пам'ятник Георгію Гонгадзе, що є вшануванням всіх журналістів, які загинули, відстоюючи правду і свободу. Проводили конкурс, було подано дуже багато робіт, але обрали саме цей. Адже він, вшановуючи пам'ять, водночас є дуже життєствердним. Його було виконано в співавторстві зі Степаном Загайкевичем.

А ще варто зазначити, що Володимир Шолудько спільно з архітекторами Тетяною Мельничук

і Миколою Пасічником — автори першого в Україні пам'ятника Симону Петлюрі. Пам'ятник-погруддя видатному політичному діячеві й головнокомандувачу Армії УНР постав у Рівному 2001 року. Загалом, розповідає Володимир Борисович, були часи, коли щороку він виготовляв по пам'ятнику.

Кілька років тому Шевченко Володимира Шолудька і Богдана Томашевського з'явився в італійській Флоренції. До речі, тут не обійшлося без скандалу. Скульптори пам'ятник виготовили, але на його відкриття через коронавірусні обмеження потрапити не змогли. Проте вже пізніше побачили інформацію, де автором цього пам'ятника, принаймні в інтернетних публікаціях, значиться Олег Пінчук. Вони звернулися до Олега, який насправді виступав їхнім менеджером, проте інформація так і гуляє інтернетом.

Перемога над московитами під Оршею і Василь Яківчук з УПА

Цього року одна з робіт Володимира Шолудька була номінована на найвищу державну премію — Шевченківську, — макет якої теж представлено на виставці. Це Пам'ятник УПА «Борцям за Волю України» (1943—1947 рр.). Монумент встановлено в урочищі «Скеля месників», що на Буковині. Там українські герої прийняли бій і вийшли переможцями проти НКВС.

У своїй роботі скульптор використав образ повстанця УПА Василя Яківчука. Утім автор зазначає, що робіт, присвячених борцям за нашу волю, у нього багато. І пропонує роздивитися ще одну, яка відображає битву під Оршею під проводом князя Острозького. 1514 року тут зійшлися 15-тисячне військо під командуванням Костянтина Острозького та армія московитів. Тоді армію московського князівства було розбито.

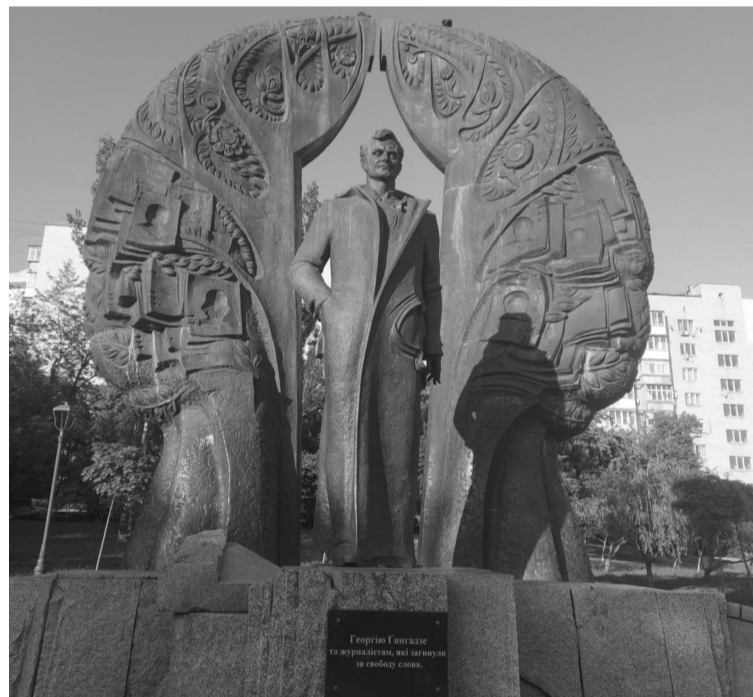
Саме цю роботу автор вважає досить знаковою. Його ідейним

Скульптор Володимир Шолудько.
Фото Марини КРИВДИ.

Тарас Шевченко Володимира Шолудька у Флоренції.

Пам'ятник Георгію Гонгадзе і всім журналістам, загиблим за свободу слова.
Фото Валентини САМЧЕНКО.

натхненником став Петро Петрович Смолін. Це він у деталях розповів історію Острозького. Крім того, щоб створити скульптуру, автор багато «перелопатив» історичної літератури, зокрема і розвідку пера Івана Огієнка про видатного князя. Фахівці одразу зазначили, що пам'ятник, який зображує битву, надзвичайно емоційний, такий, що не залишає байдужим. Дмитро Степовик також дуже похвалив роботу скульптора і написав тоді гарну статтю з цього приводу.

Знаковою і такою, що одразу привертає увагу, є ще одна скульптура автора на тему визвольної боротьби — «Тарас Бульба». Чому Тарас Бульба? Бо це Козацька доба, і саме вона, каже пан Володимир, лежить в основі всієї нашої боротьби і звитяг на шляху до волі. Тому і Шевченко, і Козаччина — його постійні теми.

Загалом усі роботи скульптора так чи інакше стосуються наших визвольних змагань. Під час підготовки до їх створення багато довелося попрацювати в музеях,

адже пан Володимир дуже добре запам'ятав настанови своїх учителів — Василя Бородая і Валентина Борисенка. Саме вони казали, що, аби скульптура була знаковою, потрібно, щоб вона відображала епоху в усіх її проявах. Який був економічний, політичний, культурний стан, — усе це має значення. А для цього повинні бути показані певні атрибути того часу, які працювали б загалом на образ. Словом, треба створити метафору.

Головний герой у скульптурі Шолудька завжди виписаний дуже детально. Кожен штрих підкреслює якийсь певний нюанс, якусь, на перший погляд, непримітну рису чи деталь. А все це разом витворює неповторний образ цілої епохи, доби, нашої багатовікової історії, яка була аж ніяк не легкою, проте дуже звичною. Її продовженням є наша нинішня боротьба за волю і незалежність, за право бути вільними на своїй Богом даній землі.

І ми обов'язково переможемо. ■

Валентина САМЧЕНКО

■ ВИСОКА НОТА

Зачаровував голосом і не мав зіркової хвороби

Як неперевершений співак Анатолій Солов'яненко в багатьох країнах прославляв Україну, розповідає його дружина Світлана

Уже чверть століття знаменитий український тенор Анатолій Солов'яненко співає ангелам. Утім незабутніми залишаються виконані оперним співаком «Дивлюсь я на небо», «Чорні брови, карії очі», «Ніч яка місячна», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня». Еталонною в світовому виконавському мистецтві залишається партія Герцога у виставі «Ріголетто» Верді, як і кожна з 17, які співав: Андрій із «Запорожця за Дунаєм», Фауст в однойменній опері, Альфред із «Травіати», Рудольф із «Богемі», інші.

10 вистав у Метрополітен-опері

Закінчивши спочатку Донецький індустріальний (політехнічний) інститут, Анатолій Солов'яненко уже з 1963-го по 1965 роки стажувався у знаменитому Міланському театрі «Ла Скала» (Італія). У 1977-му дебютував у не менш знаменитій нью-йоркській Метрополітен-опері, виконавши головні партії — співака у «Кавалері троянд» та Турріду в «Сільській честі». У сезоні заспівав там нечувано багато як на той час для виконавців з радянських теренів — 10 вистав. Коли український виконавець раптово сильно захворів на «двогорбий грип», на сцені його партії виконав Пласідо Домінго, а Анатолій Солов'яненко виступив за нього пізніше.

Співав у багатьох країнах: Німеччині, Бельгії, Італії, Австралії, Новій Зеландії, Бразилії, Аргентині, США, Канаді, Монголії, Японії, Болгарії, на Кубі. Хоч у радянські часи вибратися за кордон було непросто. Особливо коли дозволив собі у відрядженні без попередження і дозволу відлучитися в гості до художника-емігранта з України Якова Гніздовського.

Надзвичайно талановитому і високопрофесійному виконавцеві зарубіжні відомі театри не раз пропонували переїхати. Тенор солював відмінно як українською, так й італійською, іспанською та французькою мовами. Проте Анатолій Солов'яненко заради київської сцени дистанціювався від заманливих пропозицій із фантастичними гонорами.

Про легендарного Анатолія Солов'яненка (1932—1999), який талантом прославляв Україну, ми говоримо з його дружиною, пані Світланою. Подружжю доля подарувала спільних 37 років. Кілька годин деталізованих теплих спогадів тривали в Національній опері України, у стінах якої всевітньо відомий тенор співав до 1993-го. А до того з пані Світланою ми двічі зустрічалися поблизу Києва у Козині, де є Музей Анатолія Солов'яненка та неподалік розташоване місце вічного спочинку її чоловіка.

«Анатолій вів щоденники, в яких записував, де і коли співав, з ким», — розповідає пані Світлана. У музеї оперного співака є кілька альбомів з численними газетними вирізками текстів про талановитого виконавця. Там і союзна публікація із заголовком «Шахтарський герцог». А в «Нью-Йорк Таймс» писали: «Красивий стрункий чоловік співав із величезним емоційним переконанням, винятково наповненим красивим голосом. Це не випадковість — його прізвище перекладається як «соловей».

«Ого голосина у тебе яка!»

Любов до пісні в Анатолія Солов'яненка — родинна. В сім'ї всі співали. Батько-шахтар і мама-домогосподарка мали прекрасні голоси. (До речі, у шахтарське селище Донецька приї-

хали свого часу з Харківщини). Хоча таке заняття не сприймалося батьками як професія. Тож обдарований надзвичайним голосом син обрав для навчання політехнічний інститут. Долучався до самодіяльності.

А після другого курсу поїхав на канікулах до шкільного товариша у Ленінград. Той запитав, чи Анатолій ще співає, і запропонував, щоб його послухав його друг із консерваторії. Домовилися про зустріч увечері в Літньому саду. В результаті вона перетворилася на мініконцерт, коли люди навколо аплодували і просили заспівати ще.

Оцінка — «ого голосина у тебе яка!» — підбадьорила, щоб піти на прослуховування до викладачки і наважитися після кількох днів індивідуальних занять завітати на іспит у консерваторію. Але початкової музичної освіти донецьчанин не мав, ноти читати не вмів, тож йому порадили за рік опанувати ці знання і приходити знову.

Тоді за Анатолієм вийшла жінка з приємною комісією порадила звернутися до колеги, з яким працювала раніше, — Олександра Коробейченка, соліста Донецької опери, якщо він погодиться взяти учня. Саме завдяки урокам цього педагога з унікальним досвідом упродовж десятиліття було відшліфовано творчий алмаз таланту Анатолія Солов'яненка у багатогарний музичний діамант. У щоденнику педагога зафіксовано точне число занять — 998.

Одразу після знайомства з юнаком Олександр Коробейченко задав йому найвищу планку — рівня іспанського ліричного тенора Мігеля Флета (1897—1938), який мав надзвичайний голос і техніку виконання. Педагог спрямував багато читати про історію мистецтва. По суті, став для учня викладачем італійської мови. А ще рекомендував займатися спортом і багато плавати, щоб необмежено тримати верхні ноги.

Цілеспрямованість і старання Анатолія Солов'яненка з тих часів пам'ятає піаніно, яке він купив, коли ще був студентом Донецького політехнічного інституту. Цей інструмент тепер стоїть у музеї оперного співака. А до того піаніно було спочатку навчальним, а потім робочим удома в співака багато років.

Уже в 1990-х маестро Солов'яненко в Іспанії зустріне імпресаріо з прізвищем Флета, як з'ясується, — сина знаменитого тенора Мігеля Флета. Іноземець на запрошення українського тенора відвідав Київ і на власні очі побачить у його збірці платівки з партіями свого батька.

Ще один педагог, який учив Анатолія Солов'яненка фантастично володіти динамікою голосу і розподіляти дихання під час виконання, — Джаннато Барра в «Ла Скала» в Мілані. У червні 1964 року, після багатомісячного навчання, він рекомендував своєму учню: «Найкращі для подальшої професійної вокальної діяльності співака такі опери: «Ріголетто», «Лючія ді Ламмермур», «Травіата», «Тоска», «Манон Леско», «Фауст», «Богема». Лише після цього й декількох років набуття сценічного досвіду можна включити до репертуару артиста драматичні опери — «Трубадур», «Кар-

мен», «Аїда». Український тенор зі списку не встиг заспівати тільки вердівську «Аїду».

Співав як Бог!

Як потрапив Анатолій Солов'яненко на стажування у Мілан? Початком цієї історії можна вважати те, що у квітні 1962 року голос Анатолія Солов'яненка вперше прозвучав у Києві, під час звіту майстрів мистецтв і художніх колективів Донеччини. Концертували у центральному Палаці мистецтв (тоді — з назвою Жовтневий), який вміщує понад 2 тисячі глядачів. Солов'яненко співав романс Радамеса з опери Верді «Аїда», аріозо Каніо з опери Леонкавалло «Паяци» та романс «Розвійтеся з вітром». Успіх був таким, що виконавця запросили на прослуховування в Оперу.

І того ж 1962 року Анатолія Солов'яненка зарахували стажером до Державного академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка. (Але погодився доєднатися з 1 вересня, бо вважав своїм обов'язком довести своїх студентів). Далі з 80 претендентів із Союзу обирали п'ятьох у конкурс вокалістів з оперних театрів на стажування до Італії. І Солов'яненко заслужено потрапив у п'ятірку, завдяки 10-літтю індивідуальних занять з Олександром Коробейченком, навіть без професійної музичної освіти.

Анатолій Солов'яненко з відзнакою закінчив політехнічний інститут, розповідає його дружина пані Світлана. Дипломну роботу, яка могла перерости у дисертацію, писав про конструювання гірничих машин. Особисто ректор пропонував їхати в Москву в аспірантуру. Зрозуміло, що відмова викликала невдоволення, бо для радянських часів була непослухом. Почувши обґрунтування, ректор сказав: «Не знав, що тут філіал консерваторії».

Після вишу, займаючись вокалом, Анатолій Солов'яненко влаштувався асистентом катедри графіки та нарисової геометрії, працював викладачем. Це місце роботи звало його з майбутньою дружиною. Юнка там працювала два роки перед вступом у виш — це діяло загальне правило, щоб перед вступом у вищий навчальний заклад випускники шкіл мали 2 роки стажу. Спільно молодий Анатолій Борисович і Світлана готували, зокрема, креслення для методичок.

«Ми жили в одній стороні, — розповідає Світлана Солов'яненки. — До нас їхав з центру, з Пожежної площі, 14-й трамвай. Інколи його годинами не було: він ламався, щось траплялося на лінії. Тому ми часто разом їхали в цьому трамваї. Взимку Анатолій жив у гуртожитку, бо додому було їхати десь годину, це якщо не зламається чи не відключать електрику».

«Років півтора придивлявся до мене, — згадує співрозмовниця. — Потім став частіше проваждати: «Ви ще не йдете додому, Світлана Дмитрівна?» — «Та вже збираюся». — «Я вас чекаю».

Різниця у віці у подружжя Солов'яненків — 11 років. І це була одна з причин нерішучості чоловіка. Про це потім розповідав дружині. Почали зустрічатися 8 березня 1962-го після того, як

Анатолій Солов'яненко.

З дружиною Світланою Дмитрівною. М. Донецьк, 1963 рік.

Світлана й Анатолій Солов'яненки. Фото з родинного архіву.

подивилися фільм «Людина-амфібія». Це було незадовго до того, як мав у квітні виступати на концерті в Києві. Той концерт трансливали на телебаченні (тоді були ще маленькі екрани) і радіо. Його прийняли запрошення приїхати у гості до художника Якова Гніздовського за місто. (Познайомив їх художник-емігрант зі Львова Любослав Гуцалок, 1923—2003). І в готельний номер подружжя повернулося через три дні, бо рух на дорогах паралізували снігопади.

Як розповіли потім, уже першого дня, у п'ятницю, у холі готелю подружжя очікували люди з відповідних радянських спецслужб. У суботу вже заходили у номер. Почали розпитувати всіх про Солов'яненків. «Всі очікували, що ми проситимемо притулку в США. А ми повернулися вранці у понеділок. У друге відрядження Анатолія в Метрополітен-опера мене вже не випустили», — розповідає пані Світлана.

Тепер це історія, яка показує, як найталановитіші митці змушені були жити за радянськими шорами. ■

Костянтин РОДИК
КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

Невимовна травма

у літературний спосіб

У крайньому романі Стівена Кінга «Голлі» (Х.: Клуб сімейного дозвілля, 2024) є дві фрази, що максимально прояснюють його суть, попри екшн-оболонку. Перша — «*немає більш вшуканого катування, ніж надія*». Друга дає знати, чому автор таки береться за вкрай виснажливу тему: «*Творчий порив — це спосіб позбутися отрути*». Обидві тези цілком стосуються й роману Олени Чернінької «Лемберг: мамцю, ну не плач» (Л.: Видавництво Старого Лева, 2024). Хоч тут емоційна напруга більш потужно-небезпечна, ніж в американця. Йдеться-бо не про втрату надії на порятунок персонажа, а про загибель сина, не підтверджену остаточно.

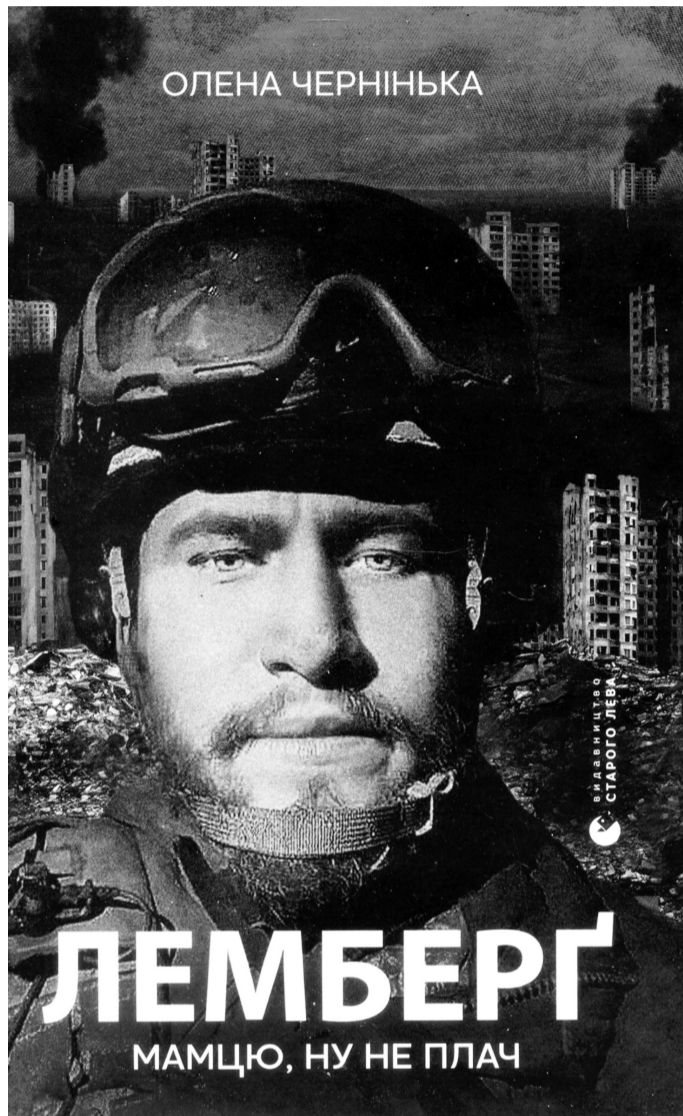
«*Надія довжиною... не знаю, скільки часу можна надіятись. Не знаю. І не хочу знати*», — пише пані Олена. І хоч «*для мене життя закінчилось 20 травня*», у досвідченої письменниці мимоволі виникає суто фахове запитання: «*Яке воно, життя після смерті?*». Відповідь: «*Пастка тужливих спогадів та нездійснених ілюзій*». Шлях Одиссея. «*Страшні картини перед очима мінялись час до часу місяцями із картинками солодких спогадів нашого життя ще до великої війни*» — і витворили горор-пазл з химерної конфігурації фрагментів пам'яті, клаптиковий простір зміненої стресом свідомості.

У рецензентів була спокуса зарахувати «Лемберга» до нонфікшн'у. Попри дисклеймер наприкінці тексту: «*Деякі імена — вигадані. Будь-які збіги — випадкові*». Ну, так: нинішні «рецензенти» нечасто дочитують книжки. Але дивує професорка-філологиня В. Агеева, яка у довгому списку контрольованого нею книжкового конкурсу ВВС вивела роман з категорії «Проза». Сама ж авторка так описує історію свого тексту: «*У гіркоті спогадів та думок, одного дня я почала писати у фейсбуку пости-написи про сина. Це мене відволікало і давало силу... Відтоді сам собою почав народжуватись рукопис. Як ще одна моя рідна душа, моя рідна дитина. Лемберг ставав уже не просто моїм сином*». Останнє речення — про перехід персональних спогадів у стан літературних свідчень. А ще воно — про перевагу прози над нонфікшн'ом: правду відкриває не фактаж, а розмисли-інтерпретації. Не так про «реальні події», як про їхню дивну взаємодію зі свідомістю.

Коли пані Чернінька значить, що «*теперішні тексти пишуться легко, бо не потрібно нічого вигадувати. Пишу тільки правду і нічого, крім правди*», — це так, як на прийомі у психоаналітика. Бо її текст — низка психоаналітичних мініесеїв, де справді немає жодного «нереального» слова; немає порівнянь-метафор (хіба там, де вона тримається за якірець книжки В. Франкла). Натомість — стигмаційна символіка («*на цій проклятій окупованій землі*») та раптові узагальнення, які притаманні лише художній прозі, а не «літературі факту»: «*Бачиш людей, які більшою чи меншою мірою помирають усередині. Більшість солдатів уже не повернуться з цієї війни настільки живими, як були до неї*».

Роман «Лемберг: мамцю, ну не плач» (з дива означений видавцем як «коротка проза») — відчайдушна спроба виборстатися з тенет крайньої овічності («*навіщо мені світ, якщо в ньому немає тебе?*») і зреалізувати «*ще один шанс*», про який неоднораз згадано: шанс осмислити те, що, здається, не підлягає осмисленню.

Роком раніше вийшла книжка, що стоїть поруч: Олеся Хромейчук, «Смерть солдата. Історія, розказана його сестрою» (К.: Віхола, 2023). У передмові згадана пані Агеева на-

зиває її «письменницею» — і тут я з нею цілком згодний (хоч досі авторка мала реноме лише «історикіні»). Це ще одне вивищення художньої прози над нонфікшн'ом.

Усі інтерпретують книжку пані Хромейчук як «спогади» (каюсь: у минулорічному рейтингу вона фігурувала саме в цій рубриці). Але вчитаймося: «*Коли переглядаю братові фотографії з того періоду, доводиться докладати неабияких зусиль, щоб упізнати на них знайоме обличчя... Коли я сідаю перед папкою та переглядаю документи, листи, відео, малюнки й повідомлення, то розумію, що вони не допомагають мені згадати життя брата. Те, що залишилося, — це здебільшого прогалини, і я мушу заповнювати їх власними словами... Я вигадую власні історії, щоб зрозуміти його*». А ще перед книжкою був спектакль в одному з лондонських театрів. Чи можна кваліфікувати театральну виставу як нонфікшн?

Так, з одного боку, книжка Хромейчук — це «агонія втрати». Коли не знаєш, «*де зберігати орден, який вручають посмертно*». У ще одній передмові Олена Стяжкіна, так само історикиня й письменниця, пише: «*Горе, яке... шукає слів... Хитре, хитре гірке горе хоче бути зрозумілим і вимовленим. Але все одно — так просто не дається*».

З іншого боку — світоглядні сумніви історикіні Хромейчук, яка робить професійну кар'єру («*моя доповідь критикувала мілітаризацію та культуру героїзації загиблих солдатів*») і раптом усвідомлює, що гонорар за доповідь «*був таким самим, як місячна зарплата тих, хто служить на пере-*

Стяжкіна трохи сумнівалася: «*Текст той був для мене як суд, де на лаві підсудних сиділа сама Олеся. І за прокурора була також вона сама*». Та суд той пані Олеся виграла: «*Я також дізналася, що чесність і неупередженість можна поєднати*». Чесність свідка і неупередженість дослідника.

Чесність та неупередженість навіть у «незначущих» деталях. Сестра розглядає речі, передані їй із фронту: «*У невеликій кишеньці були презервативи. Я зовсім не подумала придбати їх, коли пакувала торбу два роки тому*». А від того — до світоглядного: «*Цивільне життя з його численними відтінками сірого просто не здатне змагатися з відносною ясністю передової: принаймні там ти точно знаєш, хто твої друзі, а хто — вороги*». І далі — до щоденних спостережень (пані Олеся давно живе в Англії): «*Українська діаспора в Лондоні зростає завдяки новоприбулим — переважно молодим чоловікам, які тікають від призову*». А чому так? Окрім іншого, історикиня звертає увагу на віддалену причину, що оприявнюється у діалозі з побратимом брата: «*Я запитала його, чим він займається, відколи повернувся до цивільного життя. — Нічим. Мене ніхто не хоче брати на роботу. Вони думають, що ми всі хворі на голову. Нас бояться. Люди не хочуть наймати ветеранів. Вони думають, що ми можемо злетіти з котушок і всіх повбивати чи щось таке*». Ну і про начебто «хороших росіян», які, власне, вбили її брата: «*Вони проти-Путіна-і-за-мир. Сплата податків, які фінансують армію, не приведе до миру, тож ті, хто вирішив і далі жити в Росії, ніби нічого не сталося, повинні принаймні ус-*

відомлювати свою відповідальність... Невігластво — це вибір».

Олена Стяжкіна формулює головне, на її думку, «*Вона питає про ціну героїзму. Бо ціна його — неготовність до війни*». Про це у нас говорять багато. Але поки що ніхто не заплатив: ні за Баканова, ні за «яйця по 17», ні за сто тисяч бракованих мін.

Третій автор передмови до книжки «Смерть солдата» Андрій Курков мужньо озвучив непопулярну в некрологах тезу: «*Він став дорогою пам'яттю для своїх рідних, друзів і побратимів, став цією книжкою, яка не з'явилася б, якби Володя залишився живим*». Його сестра підтвердила це спогадами, які у перебігу нотування перетворилися на літературу.

Ще раз про рефлексію пані Стяжкіної (її аналітична думка завжди вартує уваги): «*Видно, чутно, відчутно, що остаточно вপরатися не вийде. Не тільки в Олесі. Ні в кого з нас. Ми будемо далі жити от такими: з останніми словами, останніми листами і сотнями незавершених розмов*».

Все так — на приватному рівні. На рівні літературному інакше. Твори торуватимуть свою долю далі самі. Книжки Чернінької та Хромейчук, гадаю, увійдуть в історію української літератури. Таких відвертих рефлексій особистої травми поки що немає (або я про них поки що не знаю). Окрім неперевершеного літературного опрацювання материнської втрати — повісті Марії Матіос «Мама Сидонія» у її книжці «Мамі» (К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023). ■

Григорій ХАТА

■ ГАНДБОЛ

На старому багажі, що залишився від легендарного київського «Спартак», жіночий гандбол незалежної України досяг пристойних результатів. У 2000 році українські гандболістки здобули «срібло» континентального форуму, а в 2004 році святкували виграш олімпійської «бронзи». Утім відтоді вітчизняний жіночий гандбол почав відчутно буксувати. І думали в збірній уже не стільки про медалі, як про саму участь у великих міжнародних турнірах.

Так, свого шансу знову зіграти на ЧЕ українські гандболістки чекали десять років. «На чемпіонаті Європи-2014 я грала в ролі дебютантки і мріяла ще раз потрапити на цей турнір, — і ось моя мрія здійснилася», — зазначила перед стартовим матчем ЧЕ-2024 лідерка «синьо-жовтих» Тамара Смбатян.

У заявці на ЧЕ-2024 Смбатян була єдиною, хто мав досвід гри за збірну України на єврофорумі десятирічної давності. Як і годиться досвідченій виконавиці, на цьогорічній європершості Тамара (представниця угорської «Альби Фехервар») грала в складі «синьо-жовтих» першу скрипку і в підсумку з 18 голами стала найрезультативнішою гравчиною української команди на стадії попереднього групового етапу ЧЕ-2024.

А на ЧЕ-2024, господарями якого виступили одразу три країни — Австрія, Угорщина та Швейцарія, керманіч збірної України Борис Чижов повів багато молоді, котрій, поміж іншого, довелося замінити тих ключових гравчинь, які незадовго до старту Євро вибули через травми. Дебютні матчі за національну збірну України в австрійському Інсбруку провели одразу п'ятеро гандболісток. При цьому основу збірної становили представниці іноземних клубів — Угорщини, Словаччини та Румунії. Вітчизняну ж

Робота на майбутнє

Після тривалої перерви жіноча гандбольна збірна України зіграла у фінальній частині континентального форуму

Тамара Смбатян (№19) стала найрезультативнішою гандболісткою в складі збірної України на чемпіонаті Європи-2024. Фото з сайту handball.org.ua.

першість репрезентували дівчата з «Галичанки», «Карпат» та «Спартак».

Не маючи досвіду виступів на великих турнірах, українські збірники на ЧЕ-2024 відчутно хвилювалися та багато помилялися. «Фізичний стан добрий, але завдання тренерського штабу — допомогти дівчатам подолати мандраж», — наголошував перед відповідальними стартами один з наставників українсь-

кої збірної Андрій Мельник.

Зрештою, дива не сталося. Бо, як відомо, досвід — це справа наживна і кількох поєдинків з командами високого рівня для досягнення високих спортивних результатів у професійному спорті замало. Водночас поєдинки попереднього групового етапу зі збірними Німеччини, Ісландії та Нідерландів стали для українських гандболісток хорошими уроками.

«Треба вдосконалювати техніку, покращувати реалізацію. У нас іще не до кінця награні ігрові зв'язки, але дівчата демонструють бажання. Багато є над чим працювати», — говорив після перших матчів на Євро Борис Чижов.

Зрештою, збірна прогнала всі три матчі попереднього групового турніру. Вже після двох перших невдач (у матчах проти Німеччини та Ісландії) підопіч-

ТАБЛО

Чемпіонат Європи. Жінки. Попередній груповий раунд. Група F. 1-й тур. Німеччина — Україна — 30:17 (15:9; Смбатян (3), Компанієць (3)), **Нідерланди — Ісландія — 27:25.**
2-й тур. Ісландія — Україна — 27:24 (16:9; Смбатян (8), Нестеренко (7)), **Нідерланди — Німеччина — 29:22.**
3-й тур. Україна — Нідерланди — 23:43 (12:24; Смбатян (7)), **Ісландія — Німеччина — 19:30.**
Підсумкове становище: Нідерланди — 6, Німеччина — 4, Ісландія — 2, Україна — 0.

ні Чижова втратили всі шанси на вихід із групи.

У поєдинку проти Нідерландів — збірної, котра виграла ЧЕ-2019 — українки не мали турнірних обтяжень і грали, можна сказати, у своє задоволення. У цьому матчі були і дебюти за збірну, й прем'єрні голи.

«Це мій перший чемпіонат Європи в житті. Враховуючи, що я недавно почала грати за збірну. Але для мене це досвід, це європейський досвід, це ігри з топкомандами Європи. Це дуже круто, я надзвичайно рада», — зауважила Валерія Нестеренко з ужгородських «Карпат».

При цьому Борис Чижов наголосив, що вже сам факт повернення збірної України на чемпіонат Європи після великої перерви — це великий крок для вітчизняного гандболу. ■

■ БІАТЛОН

На різних полюсах

Українська чоловіча біатлонна збірна напрочуд упевнено розпочала сезон Кубка світу, а жіноча — навпаки

Олексій ПАВЛИШ

Після непоганого старту в естафетних гонках Кубка світу від наших біатлоністів чекали високих результатів і в особистих гонках. І чоловічі частині команді вдалося сповна виправдати очікування!

У короткій індивідуальній гонці підопічні Надії Белової здивували світ: одразу три спортсмени — Віталій Мандзин, Дмитро Підручний та Антон Дудченко — фінішували у топ-15. Мандзин, «закривши» всі 20 мішеней, узагалі показав найкращий результат у кар'єрі — четверте місце!

А капітан збірної Дмитро Підручний, який не раз говорив, що не любить змагатися в «індивідуалках», з одним промахом замкнув топ-10. Натомість Дудченко з однією хвилиною штрафу замкнув топ-15.

Невдалою стартова гонка вийшла лише для Артема Тищенка, який за невисокої швидкості фінішував лише 48-м.

«Дуже сподіваюся, що це лише початок. Ми працюємо, йдемо до цього, щоб бути на висоті завжди. Дуже радий, що зможу відчувати нові емоції після гонки. Як мінімум це мій перший «нуль» на чотирьох рубежах», — не приховував емоцій після дебютної квіткової церемонії

Мандзин. «Супердень. Дуже задоволена хлопцями, їхньою роботою на стрільбі, на дистанції. Але все одно є над чим працювати», — раділа Надія Белова.

Сенсаційний успіх 21-річного Мандзина, до речі, відзначив і найтитлованіший біатлоніст сучасності Йоханнес Бьє, який у цій гонці став другим: «Я вражений, бо рівень у гонці був справді високим. Віталій закрав усі 20 мішеней за умов вітру тут, у Фінляндії, швидко біг. Пишаюся ним, і він точно може пишатися собою. Сподіваюся, в Україні бачать, і тепер вони мають нову біатлонну зірку».

Вдалих початок сезону Мандзин із Дудченком підтвердили й у спринті, знову замкнувши топ-15. А от у Підручного відверто не пішла стрільба — три промахи і лише 53-тє місце. Не склалася гонка й у Богдана Цимбала, який змінив Тищенка, — 77-ме місце. Попри невдачу у спринті, Підручний, як і Мандзин із Дудченком, кваліфікувався до масстарту.

У гонці, де змагаються лише 30 кращих біатлоністів на етапі, найліпше серед українців себе проявив Антон Дудченко, який із чотирма «нулями» фінішував 12-м — це його другий найвищий результат у кар'єрі. А от Мандзин із Підручним через невдалу стрільбу не змогли пробитись до топ-20.

Віталій Мандзин після четвертого місця в індивідуальній гонці в Контіолахті отримав «синю майку» лідера заліку U-23.

Фото: Федерація біатлону України.

Такий вдалий старт позначився й на позиціях українців у загальному заліку. Віталій Мандзин іде 12-м, Дудченко — 16-м, а Підручний — 22-м. Після четвертого місця в «індивідуалці» Мандзин, до речі, очолює залік спортсменів до 23 років та претендує на звання біатлоніста тижня.

А от у жіночій команді справи йдуть не настільки добре — українки при не надто вдалій стрільбі та невисокій швидкості боролись лише за потрапляння до залікової зони. У спринті до топ-40 пробилась Джима (26-та) та Христина Дмитренко (34-та), а в індивідуальній гонці до них приєдналась Олександра Меркушина (33-тє, 38-ме та 40-ве місця відповідно).

Натомість старша сестра Олександри,

Анастасія, «індивідуалку» провалила, з п'ятьма хвилинами штрафу фінішувала аж 94-ю, і це її найгірший результат у кар'єрі на рівні Кубка світу. Після такого провалу Меркушина-старша не братиме участі в наступному етапі Кубка світу, а поїде на Кубок IBU.

«За першими гонками сезону не можна робити якихось висновків. На етапі у Гохфільцені буде видно, хто на якому рівні. Єдине, чим не задоволені, — не реалізацією можливостей, перш за все у стрільбі, і психологічно. Одна справа, коли спортсменка щось може, а інша — реалізувати це. А так, робочі моменти, — все нормально. Для нашого рівня команди ми реально дивимося на речі», — резюмував наставник жіночої команди Микола Зоц. ■

Маріно Пушич
боснійський наставник ФК «Шахтар» (Донецьк)

«Я вірю у свою команду. Усе хороше починається з віри в це».

Григорій ХАТА

Пристойне падіння рейтингу вітчизняного клубного футболу призвело до того, що в наступному сезоні Україна у Лізі чемпіонів матиме мінімальне представництво. За таких обставин цілком зрозумілим виглядає суттєве зростання ціни майбутнього чемпіонського титулу, адже саме його володар у наступному євросезоні отримає єдину перепустку до найсильнішого клубного турніру континенту.

Складнощі планування

Усі сили на здобуття чемпіонства кинули київські динамівці. Дарма, що в поточному розіграші Ліги Європи «біло-сині» посідають останню сходинку в турнірній таблиці з 36 колективів. Не маючи достатніх можливостей для змагань на два фронти, колектив Олександра Шовковського фокусується винятково на національній першості. Утім і тут «Динамо» зіштовхнулося зі складнощами. Опинившись у занадто щільному графіку, «біло-сині» втратили очки у двох матчах поспіль. Спочатку хлопці Шовковського зіграли внічию з «Колосом» у Ковалівці, а через три дні розписали ще одну мирову — в гостях в «Олександрії».

Виїзд на дуель до Олександрії мав у динамівському календарі статус перенесеного поєдинку 1-го туру. І опинився він у розкладі точнісінько за кілька днів до повторної зустрічі цих команд уже в рамках другого кола. Коментуючи нічию з прямим конкурентом у боротьбі за чільну позицію, головний тренер «Динамо» наголосив, що команді дуже складно відновлювати кондиції, граючи в режимі через два дні на третій.

Для підготовки до повторного поєдинку з «Олександрією» Олександр Шовковський мав на один день більше. Й у матчі 16-го туру динамівці показали зовсім інший футбол, завдавши колективу Руслана Ротаня першої поразки в чемпіонаті.

«Якщо ви помітили, ми дещо поміняли. У першій грі старалися все робити через пас, тому нас часто накривали і команда втрачала впевненість. А в сьогоднішньому матчі, якщо щось не виходило, ми нічого не вигадували, грали довгими передачами — й усе вийшло», — розповів капітан «Динамо» Віталій Буяльський.

З огляду на розгромний рахунок (3:0), підопічні Шовковського показали високий відсоток реалізації, і цей факт дуже потішив наставника.

«Цього разу в нас було на підготовку на один день більше, ніж ми мали перед двома попередніми поєдинками. І це було нам на руку. Хоча ви бачили, що наприкінці матчу ми зробили вимушені заміни, гравці просили самі їх замінити. Навантаження є, втомачення є, і хочемо чи не хочемо, але це факт, і ми не можемо його відкидати. Можуть бути різні обставини, різні ситуації, але «Динамо» (Київ) завжди грає тиме на перемогу», — наголосив динамівський очільник.

А наставник «Олександрії» Руслан Ротань, коментуючи розгромну невдачу, зауважив, що в його колективу менталітет середньої команди, яка неправильно реагує на помилки й

■ ФУТБОЛ

Зимові метаморфози

Перед завершенням першої частини національного чемпіонату «Динамо» вийшло в його одноосібні лідери

■ ТАБЛО

Чемпіонат України. Прем'єр-ліга. 16-й тур. «Шахтар» — «Ворскла» — 3:1, «Лівий берег» — ЛНЗ — 3:1, «Чорноморець» — «Кривбас» — 1:3, «Карпати» — «Верес» — 5:0, «Колос» — «Оболонь» — 0:0, «Динамо» — «Олександрія» — 3:0, «Полісся» — «Рух» — 0:1. Матч «Інгулець» — «Зоря» — зупинено і перенесено через повітряну тривогу.

Перенесений поєдинок 1-го туру. «Олександрія» — «Динамо» — 0:0.

Лідери: «Динамо» — 40, «Олександрія» — 37, «Шахтар» — 33 (15), «Кривбас» — 28 (15), «Полісся», «Карпати» — 24, «Рух» — 23, «Верес» — 1.

у неї після першого пропущеного гола все розвалюється. «Ми дали «Динамо» простір і можливість грати на контраатаках, і воно цим скористалося. Ми самі дали можливість супернику зіграти в його футбол», — сказав Ротань.

Реалістичний погляд

Програвши «біло-синім» в очному двобої, «Олександрія» дозволила «Динамо» вийти в одноосібні лідери. При цьому розбіркі конкурентів, які тривалий час ділили на двох лідерський статус, допомогли іншому претенденту на чемпіонство скоротити своє відставання від першої команди. Наразі за втраченими очками «Динамо» та «Шахтар» розділяють лише чотири бали. Коли на старті сезону «гірники» перебували далеко від свого максимуму, їхній наставник Маріно Пушич наголошував, що основна боротьба за чемпіонство розгорнеться наприкінці турнірної дистанції. Поки ж «Шахтар» продовжує набирати хід і сподівається на вдале завершення основного раунду поточної Ліги чемпіонів.

Дюло поєдинку ЧУ проти «Ворскли» підопічні Пушича вирішили вже в першому таймі, і надалі наставник уже готувався до майбутньої зустрічі з «Баварією» в ЛЧ. «Проти «Баварії» буде важко — у цьому аспекті нам слід бути реалістами. Водночас ми маємо амбіції проявити себе якомога краще в Лізі чемпіонів. Вірю в свою команду», — зазначив Пушич.

Аналізуючи турнірну ситуацію в Лізі чемпіонів, де «помаранчево-чорні» з чотирма пунктами посідають 26-ту позицію, боснійський наставник «гірників» наголосив, що його команді немає чого втрачати, оскільки для потрапляння до прохідної топ-24 в заключних трьох матчах потрібно здобути чимало очок.

«Ми — команда, якій немає чого втрачати, ми можемо тільки перемагати в цих матчах. І ми, звісно, намагатимемося це зробити. Я вірю у свою команду. Усе хороше починається з

Перед непротрим побаченням з «Баварією» в Лізі чемпіонів «Шахтар» на внутрішній арені легко розібрався з «ворсклянами».

Фото з сайту shakhtar.com.

Після домашньої нічиєї з «Динамо» «Олександрія» в гостях зазнала від «біло-синіх» розгромної поразки.

Фото з сайту fcdynamo.com.

віри в це. Ми з нетерпінням чекаємо на такі поєдинки, тому що грати їх — фантастичне відчуття, кидати виклик одній з найкращих команд світу, щоб також проявити себе», — зауважив Пушич.

Два заключні поєдинки основного раунду ЛЧ «гірники» проведуть наприкінці січня. А перед тим на команду чекають невеликі різдвяно-новорічні канікули. Такий розклад дещо бентежить Пушича, адже команді, що після 15 грудня залишиться без ігрової практики, в тих двох матчах слід буде вирішувати важливі турнірні завдання.

«Звичайно, пауза — це точно мінус, враховуючи ритм та складність поєдинків, тому що ти не можеш компенсувати це в спарингах, це дуже важко. Але добре, що ми матимемо такі матчі. Зіграємо двічі й матимемо ще можливість отримати бали. Тому йтимемо до своєї мети до кінця», — каже головний тренер «Шахтаря».

До слова, видозмінивши календар основного раунду Ліги чемпіонів і подовживши його майже на два місяці, УЄФА разом з ФІФА пішли на реорганізацію й клубного чемпіонату світу, який перенесли із зими на літо. І тепер, на відміну від попереднього, відносно скромного формату на сім клубів, оновлений клубний чемпіонат світу має перетворитися на грандіозну, мегамасштабну подію. Господарі КЧС-2025 — Сполучені Штати Америки — до себе в гості чекають 32 клуби з шести континентальних конфедерацій.

До запуску цього проекту ФІФА готувалася давно. Планувалося, що прем'єра оновленого турніру відбудеться в 2021 році, утім через коронавірусну пандемію та протест європейських клубів, які не погоджувалися з новим календарем, старт реорганізованого турніру довелося перенести на 2025 рік. Зазначимо, що одразу 12 європейських клубів (переможці чо-

тирх попередніх розіграшів ЛЧ та вісім найбільш рейтингових клубів у таблиці коефіцієнтів УЄФА) мають узяти участь в нових змаганнях, й організатори сподіваються, що ніхто з них не буде їх бойкотувати. В іншому випадку ФІФА передбачила штраф у розмірі 445 тисяч фунтів стерлінгів.

Нещодавно в Маямі відбулося жеребкування групового раунду КЧС, під час якого у своєму відозверненні до його учасників новообраний президент США Дональд Трамп заявив, що на його країну чекає фантастична футбольна подія.

Поєдинки групового етапу та плей-оф прийматимуть 11 американських міст. У матчі-відкритті 14 червня «Інтер» (Маямі), за який грає зірковий аргентинець Ліонель Мессі, на домашньому стадіоні зустрінеться з єгипетським «Аль-Ахлі». А вирішальний поєдинок 13 липня готується прийняти місто Іст-Рутерфорд, що входить до великої Нью-Йоркської агломерації. ■

ТАКЕ КІНО

Пригоди, естетика і кохання

Тарас Цимбалюк, Антоніна Хижняк і Наталка Денисенко зіграли в авантюрно-романтичній комедії «Коли ти вийдеш заміж?»

Марина КРИВДА

Історію симпатичної дівчини, яка несподівано опиняється в центрі захопливої авантюри, пов'язаної з мистецтвом, розповідає стрічка «Коли ти вийдеш заміж?». Тут і вир позитивних емоцій, і кохання, і незабутні пригоди, і, звісно ж, кумедні історії.

Автор та режисер фільму Олексій Комаровський каже: «Наша команда добре попрацювала, аби українське глядацьке кіно розширило як кордони жанру і стилю, так і географічні кордони. Шедевр Поля Гогена, відвертий гумор, кримінальні перегони, хіти зірок — Монатіка, Dorofoeva та Kola, — середземноморське узбережжя, арія з опери Джузеппе Верді, ексцентрична зрада, картини українських художників, музика Вівальді, шалені пригоди, еротичні сцени... Всього цей скітлз емоцій, пригод та естетики гармонійно перемішався у нашому фільмі».

Головні ролі виконують відомі актори українського кінематографа: Тарас Цимбалюк, Антоніна Хижняк, Наталка Денисенко, а також нове ім'я українського кіно — Павло Текучев. До них приєдналися зірки з Хорватії — актор Домогой Янкович і співачка Лідія Бачіч. Стрічка створена United Content HUB у партнерстві з українськими кінокомпаніями та у співпраці з партнерами з інших країн, зокрема з Латвії та Хорватії.

Виконавиця головної ролі Наталка Денисенко каже, що нині, коли ми живемо в дуже непростих реаліях, саме таке кіно необхідне нашим людям. «Я впевнена, що цей фільм — романтична пригодницька комедія — стане тим промінчиком радості, який так потрібен сьогодні. Глядачі зможуть прийти до кінотеатру, подивитися красиву й захопливу історію, отримати приємні емоції, щирі пережи-

Тарас Цимбалюк і Антоніна Хижняк знову знялися разом.
Фото пресслужби фільму.

вання, залишитися з гарним післямаком і піднятим настроєм».

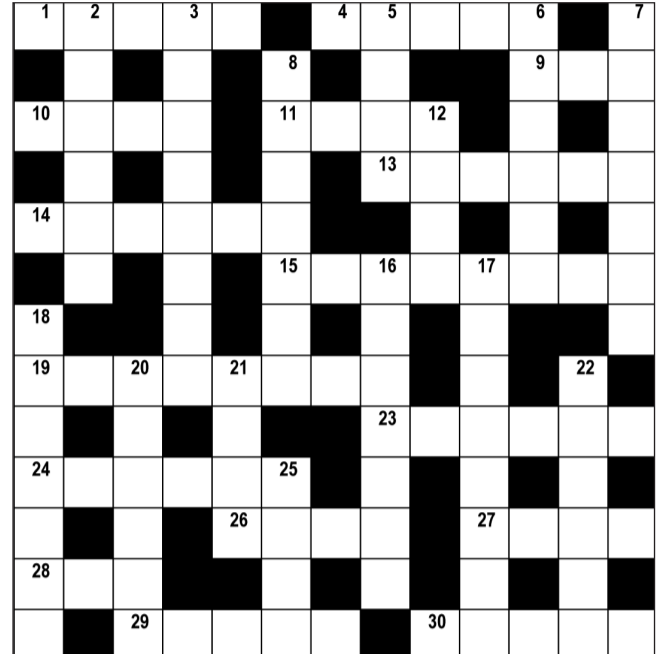
За сюжетом, талановита мистецтвознавиця Ксенія (акторка Наталка Денисенко) чудово розуміється на картинах, але геть не розбирається в чоловіках. Її довгоочікуване весілля зривається через зраду нареченого. Намагається її витягнути з депресії давня подруга. Вона вмовляє Ксенію їхати в подорож до сонячної Хорватії. А там на панянок чекають курортні інтриги, звабливі пригоди і навіть трохи кримінальних пригод. Тож може постати дилема: чи залишатимуться у фаворі кохання-зітханя?

Офіційним саундтреком до фільму «Коли ти вийдеш заміж?» стала композиція «Цілуй» співачки Kola. Саундтрек презентували влітку в межах кіноринку ювілейного XV

Одеського міжнародного кінофестивалю, який проходив цього року в Києві. Перший офіційний саундтрек тоді став справжнім сюрпризом для гостей і глядачів презентації. Сингл подивував не лише поцілунками й образом співачки на велотренажері, а й чуттєвою ніжністю та відданістю. У саундтреку виразно присутня романтична складова. Авантюризм героїв фільму глядачі побачать, напевно, на екрані.

Тизер фільму показали на декількох європейських кінофестивалях, зокрема в Канні. В Instagram він набрав мільйонні перегляди та позитивні відгуки від глядачів.

Фільм «Коли ти вийдеш заміж?» з'явиться на великих екранах у кінотеатрах з 23 січня 2025 року. Презентуючи офіційний трейлер та постер, автори назвали її авантюрно-романтичною комедією.

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №50

По горизонталі: 1. Сідгарта Гаутама, засновник однієї з трьох світових релігій. 4. Рух судна без вітрил та стерна, волею вітру та течій. 9. Перша активна політична партія в Центрально-Східній Україні, заснована 11 лютого 1900 р. в Харкові. 10. Те, про що мріють люди у велику спеку. 11. Народний співець у народів Кавказу. 13. Подразник. 14. Католицький єпископ. 15. Розмовна назва кувфії, популярної на Сході чоловічої хустки, пов'язана з колишнім лідером Палестинської Автономії. 19. Транспортний засіб, який дуже полюбляє Кіану Рівз. 23. Повна нісенітниця. 24. Давньогрецьке місто-держава, де виховувався Едіп після того, як його знайшов цар Поліб. 26. Легкозаймиста річ, що загоралася від іскри кресала і розпалювала вогонь. 27. Місце бою боксерів. 28. Герой поеми Котляревського «Енеїда», побратим Евріала. 29. Позивний начальника радянської розвідки, якому Штрліц відправляв інформацію. 30. Зброносець козака.

По вертикалі: 2. Вигаданий Томасом Мором острів, що став символом нездійснених бажань. 3. Предмет, замість якого Персей використав свій щит, що дозволило йому вбити Медузу Горгону. 5. Великосвітський прийом, зва-

на вечірка. 6. Легкий швидкохідний військовий корабель, що мав вітрила і весла. 7. Лідер відомого повстання рабів у Стародавньому Римі. 8. Львівський футбольний клуб. 12. Дворянський титул. 16. Американське місто, яке у 1996 році приймало літні Олімпійські ігри. 17. Третейський суд. 18. Чоловічий салонний піджак, призначений для курців. 20. Знаменита католицька монахиня, яка опікувалася бідними та хворими у Калькутті. 21. Дрібна розмінна монета в США, Канаді, Голландії, Данії тощо. 22. Знаменита французька актриса кінця XIX — початку XX століття. 25. Чоловічий концертний піджак із довгими фалдами ззаду.

Кросворд №49 від 4 грудня

ПОГОДА

12–13 грудня за прогнозами синоптиків

Київ: хмарно, без опадів. Вітер північно-західний, 1-2 м/с. Температура вночі 0...+1, удень -1...-2. Післязавтра вночі -2...-3, удень -2...-3.

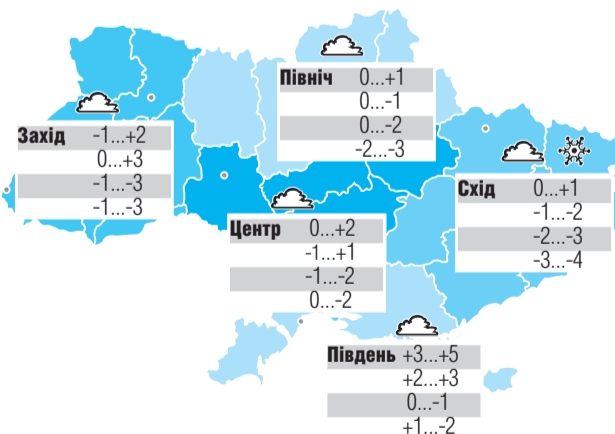
Курорти Карпат: хмарно, без опадів.

Славське: вночі -2...-3, удень -2...-3.

Яремче: вночі -1...-2, удень -1...-2.

Міжгір'я: вночі -2...-3, удень -2...-3.

Рахів: уночі -2...-3, удень -2...-3.

ПРИКОЛИ

Коли з інтернету можна буде скачати півлітра коньяку, ось тоді й поговоримо про інтернет-залежність.

На сповіді:
— Отче, я грішила, пила і гуляла.

— Знаю.
— Звідки?
— Підписаний на твій інстаграм.

Реальна шкода від куріння — це коли виходиш покурити, а сусіди по гуртожитку зжерли твої пельмені.

Хлопець приходив до окуліста — Лікарю, перевірте мені зір.
— У вас із зором повний порядок.
— Та який там порядок. Я недавно одружився і грошей узагалі не бачу.

— Я так мрію про велосипед! Постійно повторюю чоловікові, як корисно крутити педалі на свіжому повітрі!
— Ну і що, виконав він твоє бажання?
— Частково. Переніс швейну машину на балкон.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03057, Київ, пр. Берестейський, 50
Електронна пошта редакції: ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро: reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації: 0935171202 sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagner@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем — vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець — ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію: КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове. Рукописи не рецензуються і не повертаються. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець. Комерційні публікації виходять під рубриками: «Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітасмо», «Любов і шана». Матеріали із позначкою © друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництві: «МЕГА-ПОЛІГРАФ» — у Києві Зам. 3009050
Верстка та виготовлення фотоформ — комп'ютерний центр редакції «УМ», Газета виходить щосередини Тираж 58168